

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΝΟΜΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΠΜΣ :ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Θέμα:

*Η αποτελεσματικότητα των επιλογών εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ προς το Ιράν,
μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου*

Επιμέλεια:

Τομάζου Θάλεια

Αριθμός Μητρώου:

29343

Επιβλέπουσα καθηγήτρια:

Ε. Αθανασοπούλου

Σύνολο λέξεων:

10983

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	3-4
Κεφάλαιο 1ο : Το Ιράν και τα συμφέροντα ασφάλειας των ΗΠΑ.....	5-10
1.α) Οι πτυχές των αμερικανικών συμφερόντων στη Μέση Ανατολή στη μετά-ψυχροπολεμική διεθνή σκηνή	5-7
1.β) Το Ιράν στον αντίποδα των αμερικανικών συμφερόντων.....	8-10
Κεφάλαιο 2^ο : Η πολιτική των ΗΠΑ προς το Ιράν σε συνάρτηση με τα ζωτικά συμφέροντα.....	11-27
2.α) Η διαχρονικότητα της εχθρικής σχέσης	11-13
2.β) Η πολιτική της ανάσχεσης.....	14-16
2.γ) Bush: Μια δύσκολη συνεργασία.....	17-24
2.δ) Obama: πολιτική για ουσιαστικές λύσεις ή συνέχεια προηγούμενων πρακτικών;.....	25-27
Κεφάλαιο 3^ο : Η στάση του Ιράν και προτεινόμενοι τρόποι προσέγγισης των δύο άκρων.....	28-34
3.α) Ιράν: μη λογική οντότητα ή τεκμηριωμένες πολιτικές;.....	28-30
3.β) Προτάσεις.....	31-34
Συμπεράσματα	35-36
Βιβλιογραφία	37-42

Εισαγωγή

Το Ιράν αποτελεί βασικό αντίπαλο των αμερικανικών συμφερόντων, για πάνω από τριάντα χρόνια, ενώ συγχρόνως κρίνεται ως πολύτιμος δρώντας στην περιοχή. Η έρευνα αναφορικά με την συγκρουσιακή σχέση που αναπτύχθηκε μεταξύ ΗΠΑ και Ιράν, περιλαμβάνει πληθώρα συγγραμμάτων και απόψεων, που παρουσιάζουν όμοιες αλλά και διαφορετικές πτυχές του ζητήματος.

Το παρόν κείμενο καλείται να απαντήσει στο ζήτημα της αποτελεσματικότητας της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής προς το Ιράν. Στο κεντρικό ερώτημα, θα εξεταστεί ο βαθμός στον οποίο οι ΗΠΑ έχουν προχωρήσει σε ουσιαστικές λύσεις, αναφορικά με το Ιράν, σε συνάρτηση με τα ζωτικά εθνικά συμφέροντα που έχουν τεθεί για την περιοχή. Η μελέτη επικεντρώνεται στις μετά-ψυχροπολεμικές αμερικανικές κυβερνήσεις, στη διάρκεια των οποίων θα διαπιστωθεί το κατά πόσον οι πολιτικές επιλογές οδήγησαν σε βιώσιμες λύσεις.

Αρχικά, θα παρατεθεί σύντομη ανάλυση των ζωτικών συμφερόντων των ΗΠΑ στην περιοχή και ταυτόχρονα θα αναφερθεί, η θέση του Ιράν αναφορικά με τις αμερικανικές επιδιώξεις. Εν συνεχεία, θα εξεταστούν τα βαθύτερα αίτια της εχθρότητας, που στην ουσία κατευθύνουν τις πολιτικές επιλογές για δεκαετίες. Η διαχρονικότητα του μίσους που επικρατεί θα αποτελέσει τη βάση για τη μελέτη της αποτελεσματικότητας της πολιτικής των ΗΠΑ, καθώς θα διαπιστωθούν οι πραγματικές αιτίες που καλλιεργούν το κλίμα καχυποψίας.

Για την απόδειξη του κεντρικού ερωτήματος θα αναλυθούν οι πολιτικές επιλογές των ΗΠΑ και τα αποτελέσματά τους, με βάση το δίπτυχο κόστους-οφέλους, και συγχρόνως οι θεωρίες του ορθολογικού δρώντα θα ενισχύσουν την κριτική. Ειδικότερα, θα παρατεθούν αναφορές στο μοντέλο του ορθολογικού δρώντα και της θεωρίας της αποτροπής, ώστε να αποδειχθεί η αντίφαση, ή μη, που παρατηρείται στις αμερικανικές επιλογές, οι οποίες τελικά δεν προωθούν ουσιαστικές προσπάθειες επίλυση των προβλημάτων με το Ιράν.

Σύμφωνα με τη θεωρία του ορθολογικού δρώντα, οι πολιτικές επιλογές βασίζονται στη μεγιστοποίηση του οφέλους με το μικρότερο δυνατό κόστος¹. Στο κέντρο των πολιτικών αποφάσεων βρίσκεται η κυβέρνηση, η οποία ως μια ενωμένη

¹Vani Kant Borooah, “*Rational Action Models in Political Science*”, University of Ulster and ICER, April 2002, www.icer.it/docs/wp2002/borooah20-02.pdf

οντότητα, μέσω υπολογισμών, καταλήγει στην βέλτιστη επιλογή για την εξυπηρέτηση των εθνικών στόχων². Παράλληλα, ο ορθολογικός δρώντας βασίζεται στη λογική, ενώ απουσιάζουν οι ψυχολογικές συνισταμένες, στην διαμόρφωση πολιτικών επιλογών³. Ομοίως, η θεωρία της αποτροπής συνάδει με το μοντέλο ορθολογικής δράσης, καθώς αφορά κυβερνητικές επιλογές, με στόχο την αναχαίτιση της υλοποίησης επιθέσεων από εχθρικές δυνάμεις. Λειτουργώντας στη βάση του εκφοβισμού και της απειλής των αντιπάλων, ο ένας παίχτης αποτρέπει τον άλλον από το ενδεχόμενο επίθεσης, καθώς η αντίδραση θα είναι μεγαλύτερης έντασης⁴. Στην παρούσα μελέτη, οι θεωρίες θα λειτουργήσουν επεξηγηματικά στην άσκηση κριτικής, στην αποτελεσματικότητα των αμερικανικών επιλογών για το Ιράν.

Ολοκληρώνοντας τη μελέτη για την αποδοτικότητα των αμερικανικών πολιτικών, αξιοσημείωτη παρουσιάζεται και η αναφορά στην ορθολογικότητα του Ιράν. Πράγματι, το κατά πόσον το Ιράν συνθέτει μη ορθολογική οντότητα, αποτελεί κομβικό καθώς, καθώς οι ΗΠΑ αναγνωρίζουν τα διαφορετικά χαρακτηριστικά του, ως μη λογικά. Παράλληλα, η κατανόηση της φύσης του Ιράν κρίνεται σκόπιμη, στο βαθμό που εξυπηρετεί, στην εξήγηση της επιθετικής συμπεριφοράς του ισλαμικού κράτους. Καταληκτικά, θα κατατεθούν συγκεκριμένες προτάσεις πολιτικής, οι οποίες ενδεχομένως να λειτουργούν πιο αποδοτικά στην προσπάθεια διευθέτησης των μεταξύ τους ζητημάτων.

² Graham Allison, Philip Zelikow, « *Η κρίση της Κούβας, η ουσία της απόφασης*», πρόλογος Κ. Υφαντής, επίμετρο Π. Βαρβαρούσης, μετάφραση Ε. Ανδρίτσου και Τ. Πασχαλιώρη, επιμέλεια μετάφρασης Κ. Υφαντής, εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα 2006, σελ 53-148

³ Ibid

⁴ Frank C. Zagare, D. Marc Kilgour, « *Perfect Deterrence*», Cambridge University Press 2000, pg 7-37

Κεφάλαιο 1^ο: Το Ιράν και τα συμφέροντα ασφάλειας των ΗΠΑ

1.α) Οι πτυχές των αμερικανικών συμφερόντων στη Μέση Ανατολή στη μετά-ψυχροπολεμική διεθνή σκηνή

Το τέλος του Ψυχρού Πολέμου αποτελεί ορόσημο της αλλαγής του διεθνούς περιβάλλοντος, καθώς οι παραδοσιακές ισορροπίες ανατρέπονται και οι ΗΠΑ αναδεικνύονται ως ο βασικός παίχτης του διεθνούς συστήματος. Ως μονοπωλιακή δύναμη, οι ΗΠΑ έχουν την ευκαιρία να ασκήσουν επιρροή στα κράτη της Μέσης Ανατολής, ώστε να ενισχύσουν το status τους στην περιοχή και να προωθήσουν το δυτικό αξιακό σύστημα. Επιπρόσθετα, η επίδραση στις μουσουλμανικές χώρες της περιοχής, και η συμμαχία τους με αυτές, εξασφαλίζει τη σταθερότητα και την εφικτότερη προώθηση των αμερικανικών συμφερόντων⁵.

Στη νέα τάξη πραγμάτων, οι επεκτατικές βλέψεις του ανατολικού μπλοκ δεν συνθέτουν, πλέον, υπαρκτό κίνδυνο, ωστόσο το ζήτημα της τρομοκρατίας και η αναζωπύρωση του Ισλάμ, προκαλούν έντονη ανησυχία στα αμερικανικά κυβερνητικά επιτελεία. Όσον αφορά το πετρέλαιο και την προάσπιση του Ισραήλ⁶, διατηρούν τη σημαντικότητά τους στις προτεραιότητες των ΗΠΑ για τη Μέση Ανατολή.

Το ζήτημα της τρομοκρατίας ανησυχεί τα επιτελεία της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής, ήδη από τη δεκαετία του '80. Η Ιρανική Επανάσταση ενέπνευσε τους καταπιεσμένους μουσουλμανικούς πληθυσμούς και τους φανέρωσε το δρόμο προς την ανεξαρτησία. Οι τρομοκρατικές οργανώσεις, που εμφανίζονται και δρουν κατά των αμερικανικών βάσεων και συμμάχων στη Μέση Ανατολή αποτελούν τη νέα πραγματικότητα. Ταυτόχρονα, η στήριξη που παρέχεται σε μη κρατικούς δρώντες από χώρες όπως Ιράν, Λίβανο και Συρία αυξάνουν, κατά πολύ, την ανησυχία των ΗΠΑ. Υπό αυτά τα δεδομένα, η καταπολέμηση των τρομοκρατικών οργανώσεων αντικαθιστά, κατά κάποιο τρόπο, τη Σοβιετική Ένωση μετά την κατάρρευσή της, στις προτεραιότητες των ΗΠΑ για την προάσπιση της εθνικής τους ασφάλειας.

Ωστόσο η 11^η Σεπτεμβρίου αποτέλεσε μια νέα σελίδα για την αμερικανική εξωτερική πολιτική. Η ειδοποιός διαφορά με τα προηγούμενα τρομοκρατικά

⁵ Donald Kagan, Gary Schmitt, Thomas Donnelly, «*Rebuilding America's Defenses. Strategy, Forces and Recourses for a Century*», A Report of the Project of the New American Century, September 2000, <http://www.newamericancentury.org/RebuildingAmericasDefenses.pdf>

⁶ Travis Sharp, «*U.S. Foreign Policy toward Iran in the Obama Era*», ISPI, No 145, June 2009, pg 1-2

χτυπήματα ήταν ότι για πρώτη φορά, η αμερικανική υπερδύναμη, υπέστη τόσο βίαιο και μαζικό πλήγμα, στο έδαφός της. Παράλληλα, η επίθεση φανέρωσε τη νέα μορφή της τρομοκρατίας, η οποία δεν στοχεύει απλά στην απόδοση ευθυνών στις ΗΠΑ, για τα δεινά των καταπιεσμένων λαών, αλλά αποσκοπεί στην αποσταθεροποίηση του δυτικού κόσμου⁷. Επιπρόσθετα, η τρομοκρατία αποτελεί έναν από τους πρωταρχικούς στόχους των αμερικανικών σχεδιασμών εξωτερικής πολιτικής, όχι μόνο λόγω του χτυπήματος, αλλά και εξ' αιτίας της εμπλοκής κρατών στη στήριξη της Al Qaeda. Η κάλυψη τρομοκρατικών πυρήνων από κράτη, δυσχεραίνει το έργο της εξεύρεσης και σύλληψής τους, εντείνοντας την αβεβαιότητα των ΗΠΑ. Συγχρόνως, η χρηματοδότηση από μουσουλμανικές χώρες, ενδυναμώνει τέτοιες ομάδες με αποτέλεσμα να καθίσταται ακόμα πιο δύσκολη η εξάρθρωσή τους. Ουσιαστικά, η τρομοκρατία θεωρείται η βασική απειλή για τα αμερικανικά ζωτικά συμφέροντα και η αντιμετώπισή της θα επιτευχθεί με κάθε τρόπο από τις κυβερνήσεις των ΗΠΑ.

Παράλληλα, το ζήτημα των όπλων μαζικής καταστροφής, σε χώρες με έντονα μουσουλμανικά και αντί-αμερικανικά στοιχεία διαταράσσει τις ισορροπίες και την ασφάλεια των ΗΠΑ. Ταυτόχρονα το ενδεχόμενο σύνδεσης πυρηνικών όπλων με τρομοκρατικές οργανώσεις, αποτελεί εφιαλτικό σενάριο για τα αμερικανικά συμφέροντα. Συνεπώς, η καταπολέμηση της τρομοκρατίας και των μουσουλμανικών κρατών που επιχειρούν να αναπτύξουν πυρηνική τεχνολογία, είναι θέματα υψίστης σημασίας για την διασφάλιση των συμφερόντων αλλά και της κυριαρχίας των ΗΠΑ.

Η δεύτερη βασική συνισταμένη που διέπει την αμερικανική πολιτική προς τη Μέση Ανατολή φέρει το όνομα του Ισραήλ. Η αναγνώριση του εβραϊκού κράτους από τις ΗΠΑ άνοιξε τους ασκούς του Αιόλου, καθώς οι αραβικές χώρες δεν θα συναινούσαν σε μια πράξη παραβίασης της εθνικής τους κυριαρχίας, που συμβαίνει με τη συναίνεση των ΗΠΑ και την αδιαφορία της Διεθνούς Κοινότητας. Για τις ΗΠΑ το Ισραήλ αποτελεί τον μοναδικό αξιόπιστο, σταθερό σύμμαχο στη Μέση Ανατολή, με τον οποίο ασπάζονται και κοινές θρησκευτικές και πολιτικές αξίες. Το Ισραηλινό κράτος έχει απειληθεί πολλές φορές, από κρατικούς, και μη, φορείς. Επομένως, για τα αμερικανικά συμφέροντα, η προάσπιση του Ισραήλ, ως μοναδικού ουσιαστικού φίλου στη Μέση Ανατολή, είναι επιτακτικής ανάγκης.

⁷ Kayhan Barzegar, «The Middle East and the 'new terrorism'», *Journal on Science and World Affairs*, Vol. 1, No. 2, 2005 113-114

Το ζήτημα του πετρελαίου, χαρακτηρίζει τη σχέση των ΗΠΑ με τον αραβικό κόσμο, από τη δημιουργία της. Αρχικά, η μονοπωλιακή διαχείριση των κοιτασμάτων από τις αμερικανικές εταιρίες και εν συνεχεία η εναντίωση των πετρελαιοπαραγωγικών κρατών, οδήγησε σε μια τεταμένη αλλά και αλληλένδετη σχέση μεταξύ των δύο πλευρών. Για τα κράτη του Περσικού Κόλπου, το πετρέλαιο αποτελεί εθνικό αγαθό αλλά συγχρόνως οι Δυτικές αγορές είναι απαραίτητες για την επιβίωση της οικονομίας τους. Από την πλευρά των ΗΠΑ, η απρόσκοπτη και σε χαμηλές τιμές ροή του πετρελαίου, συνδέεται άμεσα με ζητήματα υψίστης σημασίας⁸. Η συμμετοχή των ΗΠΑ στα πετρέλαια του Περσικού Κόλπου δεν αφορά τόσο, στην ενεργειακή τους κάλυψη, αφού αξιοποιούνται οι πηγές της αμερικανικής ηπείρου, που διαθέτουν πλούσια κοιτάσματα πετρελαίου⁹. Ουσιαστικά, το πετρέλαιο αποτελεί ένα στρατηγικό όπλο που καθιστά τις ΗΠΑ βασικό παράγοντα στη Μέση Ανατολή, καθώς απώτερος στόχος είναι να μην αναδειχθεί άλλη χώρα ως σημαντικός παίχτης της περιοχής.

Συνολικά, το πετρέλαιο και η διατήρηση της ανεξαρτησίας του Ισραήλ περιλαμβάνονται στους αμερικανικούς σχεδιασμούς εξωτερικής πολιτικής, για πάνω από μισό αιώνα και πιθανότατα θα εξακολουθήσουν να απασχολούν για πολύ καιρό ακόμα. Η τρομοκρατία, αν και έγινε ευρέως διαδεδομένη από την 11^η Σεπτεμβρίου και μετά, αποτελεί, για δεκαετίες, βασική πηγή αστάθειας στην περιοχή. Μια νέα μορφή απειλής, που αναδύθηκε πρόσφατα, καθώς η τεχνολογία εξελίσσεται, είναι τα όπλα μαζικής καταστροφής. Το ενδεχόμενο χρήσης τους από χώρες με εξτρεμιστικές, και έντονα θεοκρατικές πολιτικές ελίτ, ή από τρομοκράτες, εντατικοποιούν τις προσπάθειες των ΗΠΑ για αποτροπή οποιασδήποτε απόκτησης.

Η αμερικανική εξωτερική πολιτική λειτουργεί με γνώμονα την εξυπηρέτηση συμφερόντων που έχουν ως στόχο την ακεραιότητα της άμυνας και της ασφάλειας των ΗΠΑ. Όπως θα εξεταστεί, το ιρανικό κράτος λειτουργεί ως τροχοπέδη στα θέματα ασφάλειας και σταθερότητας. Ωστόσο, οι αμερικανικοί σχεδιασμοί δεν κατεύνασαν την αντιπαλότητα με την ιρανική πλευρά, καθώς το αίσθημα απειλής αποδείχθηκε ισχυρότερο, από τις όποιες προσπάθειες προσέγγισης

⁸ Christopher Hemmer, «*Responding to Nuclear Iran*», the US Army War College Quarterly Parameters, Autumn 2007, pg. 42-43

⁹ Keith Crane, Andreas Goldthau, Michael Toman, Thomas Light, Stuart E. Johnson, Alireza Nader, Angel Rabasa, Harun Dogo, «*Imported Oil and US National Security*», RAND 2009, www.rand.org, pg 7

1.β) Το Ιράν στον αντίποδα των αμερικανικών συμφερόντων

Η Ιρανική Επανάσταση σηματοδότησε μια νέα αρχή στη σχέση των δύο κρατών και ταυτόχρονα ανέδειξε και τις αδυναμίες των ΗΠΑ, που επί σειρά ετών δεν έχουν κατορθώσει να δράσουν αποτελεσματικά για την εκτόνωση της κατάστασης. Για το Ιράν, οι εξαγγελίες για εξάπλωση της Ισλαμικής Επανάστασης και ένωσης των αραβικών λαών¹⁰, προκαλεί τη θέση της αμερικανικής ισχύος, διακυβεύοντας τα συμφέροντά της.

Πιο αναλυτικά, το Ιράν έχει χρηματοδοτήσει και εφοδιάσει με στρατιωτικό υλικό και τεχνογνωσία οργανώσεις όπως η Hezbollah και η Hamas¹¹. Η σύνδεση εξτρεμιστικών οργανώσεων με το Ιράν, θεωρείται ανασταλτική παράμετρος για τους στόχους των ΗΠΑ, καθώς η πάσης φύσης κρατική ενίσχυση δυσχεραίνει το έργο της ανίχνευσης και εξάρθρωσής τους. Σε μια εποχή όπου τα αμερικανικά πολιτικά επιτελεία θέτουν ως βασική προτεραιότητα την εξάλειψη της τρομοκρατίας, η δράση μη κρατικών φορέων με την «έγκριση» ισλαμικών κυβερνήσεων, συνθέτει ένα επιπρόσθετο ζήτημα.

Παράλληλα, το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν κρίνεται ως παράγοντας ανασφάλειας, για τη σταθερότητα των ΗΠΑ και των συμμάχων τους. Η ενδεχόμενη χρήση πυρηνικών από το Ιράν ή η πώλησή τους σε τρομοκράτες¹², κλιμακώνει την απειλή, καθώς η άμυνα και η επιβίωση της χώρας θα τεθούν σε άμεσο κίνδυνο. Επιπροσθέτως, σε περίπτωση πυρηνικής επίθεσης από τρομοκρατική οργάνωση, καθίσταται πολύ δύσκολη η ανίχνευση της χώρας προέλευσης¹³, γεγονός που δυσκολεύει την απόδοση ευθυνών. Πρακτικά, η ασφάλεια των ΗΠΑ και τα γενικότερα συμφέροντά τους βάλονται από μια αόρατη απειλή, όπως η τρομοκρατία, και από έναν εν δυνάμει κίνδυνο, το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν.

Στη βιβλιογραφία αναφέρεται ότι η χρήση πυρηνικών όπλων από τρομοκράτες δεν είναι εύκολα εφικτή, αφού η διαδικασία μεταφοράς, αποθήκευσης και όπλισης, απαιτεί επιστημονική τεχνογνωσία, την οποία οι τρομοκράτες δεν

¹⁰ T. Clifton, Dina Al- Sawayal, Carl Rhodes, «*United States Policy toward Iran: Can sanctions work?*», The James A. Baker III Institute for Public Policy, Rice University, April 1998

¹¹ Zbigniew Brzezinski, Robert M. Gates and Suzanne Maloney, «*Iran: Time for a new approach*», Report of an Independent Task Force Sponsored by the Council on Foreign Relations, 2004 pg 33-35

¹² Ali Mostashari, «*Iran: Rogue State?*», MIT Center for International Studies, Audi of Conventional Wisdom, September 2005, pg 1

¹³ Rosen Stephan Peter, «*After Proliferation*», Foreign Affairs, September 2006, vol 85, issue 5, pg 2-3

κατέχουν¹⁴. Στον αντίποδα, θα μπορούσε να στηριχθεί ότι, η τρομοκρατία δεν διαχωρίζει κοινωνικές τάξεις και μορφωτικό επίπεδο. Η αφετηρία για κάθε επίθεση αυτοκτονίας είναι η έντονη ιδεολογία και ο ακριβής σχεδιασμός. Αν και οι επιθέσεις πραγματοποιούνται, συνήθως, από άτομα κατώτατης τάξης, ο προσηλυτισμός και η στρατηγική κατευθύνεται από πνευματικούς και πολιτικούς ηγέτες. Ωστόσο το κατά πόσον το Ιράν είναι διατεθειμένο να ξεκινήσει πυρηνικό πόλεμο αποτελεί ερώτημα που θα εξεταστεί σε επόμενο κεφάλαιο.

Πέραν των πυρηνικών δυνατοτήτων του Ιράν και της σύνδεσής του με την τρομοκρατία, οι ΗΠΑ βρίσκονται αντιμέτωποι με τη σθεναρή εναντίωση του Ιράν προς το Ισραήλ. Η ιρανική κυβέρνηση, μέσω του θρησκευτικά, φορτισμένου λόγου της, καλεί για αφανισμό του Ισραήλ, ενώ δεν αποδέχεται την πράξη του ολοκαυτώματος¹⁵. Η κατάσταση επιδεινώνεται λόγω του πυρηνικού προγράμματος του Ιράν και της σύνδεσης με την τρομοκρατία. Οι επιθέσεις αυτοκτονίας προς το Ισραήλ από οργανώσεις, όπως Hezbollah, και οι εξαγγελίες περί πυρηνικού ολοκαυτώματος του εβραϊκού κράτους¹⁶, απειλούν τις ισορροπίες για τις ΗΠΑ.

Ως επακόλουθο της αντί-εβραϊκής θέσης του Ιράν, η Αραβό-Ισραηλινή Διαδικασία Ειρήνης, συνθέτει άλλο ένα πεδίο αντίθεσης¹⁷. Ουσιαστικά, η ειρήνη με ένα κράτος που λειτουργεί ως δορυφόρος των ΗΠΑ, αποτελεί μια αδιανόητη εξέλιξη. Για το Ιράν βασική επιδίωξη είναι η αποχώρηση των ΗΠΑ από τη Μέση Ανατολή και η καταστροφή του Ισραήλ. Το ενδεχόμενο της υλοποίησης των ιρανικών σχεδίων παρουσιάζει αντίθεση με τα συμφέροντα των ΗΠΑ τα οποία θα εξυπηρετηθούν καλύτερα μέσα από τη ειρήνη και την ισορροπία, μεταξύ του αραβικού κόσμου με το Ισραήλ.

Η αντίθεση του Ιράν με τα αμερικανικά συμφέροντα αντικατοπτρίζεται και στη διαπίστωση ότι αποτελεί έναν ισχυρό ενεργειακό παίχτη της Μέσης Ανατολής, ο οποίος επιζητά αγορές. Τα πετρελαϊκά αποθέματα κατατάσσουν το Ιράν στην δεύτερη θέση, στα κράτη με τον μεγαλύτερο ορυκτό πλούτο¹⁸. Αν και το εμπάργκο

¹⁴ Μαίρη Μπόση, «Ζητήματα Ασφάλειας στη Νέα Τάξη Πραγμάτων», πρόλογος Γιάννης Πανούσης, εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα 1999, σελ 175-180

¹⁵ Maj Mark G. Weins, «U.S. Policy Towards an Emerging Iranian-Shia Hegemon», Army National Guard, School of Advanced Military Studies, United States Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth, Kansas, Summer 2006 pg 11

¹⁶ Ibid

¹⁷ Zbigniew Brzezinski, Robert M. Gates and Suzanne Maloney, pg 33-35

¹⁸ Hayat Alvi «Bigger Carrots, Bigger Sticks: U.S. Policy Toward Iran», at Hayat Alvi, Nikolas K. Gvosdev, «Case study in Policy Making», Naval War College, Newport, Rhodes island, 12th Edition, 2010 pg 93-108

δεν επιτρέπει την συνεργασία με αμερικανικές επιχειρήσεις, ωστόσο χώρες, όπως Κίνα και Ρωσία, διαθέτουν ήδη πρόσβαση στις ενεργειακές πηγές του Ιράν. Ωστόσο, η διακίνηση πετρελαίου και φυσικού αερίου, από μια χώρα που είναι εκτός αμερικανικής επιρροής, δεν αποτελεί επιθυμητή προοπτική.

Συμπληρωματικά, το Ιράν χαρακτηρίζεται και ως ο «φυσικός ηγέτης» της Μέσης Ανατολής καθώς, πέραν των ενεργειακών αποθεμάτων, θεωρείται ως το μεγαλύτερο, σε έκταση και πληθυσμιακά, κράτος του Περσικού Κόλπου¹⁹. Στην προκειμένη περίπτωση, η ανησυχία για τις ΗΠΑ οφείλεται στην ιρανική ρητορική, περί εξάπλωσης της Ιρανικής Επανάστασης και ένωση του Σιιτικού αραβικού κόσμου. Η ενδεχόμενη επέκταση της επιρροής του Ιράν θα απειλήσει άμεσα την ισχύ των ΗΠΑ στα αραβικά κράτη.

Όπως αναλύθηκε, το Ιράν μέσω της ιδεολογίας και της πολιτικής που αναπτύσσει, θέτει εμπόδια στην προώθηση της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ. Το μεγαλύτερο τμήμα των θεμάτων, που σχεδιάζουν τα αμερικανικά επιτελεία, καθυστερεί ή παραμένει στάσιμο, εξ' αιτίας της αντίδρασης της ιρανικής κυβέρνησης. Για την αμερικανική πλευρά, το διακύβευμα είναι σημαντικό και αδιαπραγμάτευτο. Ωστόσο το Ιράν δεν διατίθεται να υποχωρήσει από τις θέσεις του, με αποτέλεσμα να καθυστερεί η εξυπηρέτηση των αμερικανικών στόχων. Συνεπώς, εμφανίζεται μια αντικρουόμενη σχέση, για τα οποία η χρυσή τομή δεν έχει βρεθεί και ενδέχεται να μην υπάρξει, στο βαθμό που οι πολιτικές που ακολουθούνται, και από τις δύο πλευρές, είναι άκαμπτες και έντονα πολωμένες.

¹⁹ Maj. Jerry L. Marz, «Dual Containment: US Policy in the Persian Gulf and Recommendation for the Future», a Research paper presented to The Research Department Air Command and Staff College, March 1997, pg 22 and 33

Κεφάλαιο 2^ο : Η πολιτική των ΗΠΑ προς το Ιράν σε συνάρτηση με τα ζωτικά συμφέροντα.

2.α) Η διαχρονικότητα της εχθρικής σχέσης

Η διαμάχη των δύο πλευρών χαρακτηρίζεται από μια αδιάκοπη εχθρότητα, η οποία προκύπτει ως αποτέλεσμα βαθύτερων αιτιών. Η συζήτηση εστιάζει, αρχικά, στους λόγους που καθιστούν το Ιράν αδιάλλακτο και σκληρό κράτος αλλά συγχρόνως και στις αιτίες που κατευθύνουν τις αμερικανικές κυβερνήσεις στη διαμόρφωση συγκεκριμένων και άκαμπτων αποφάσεων εξωτερικής πολιτικής. Περιγράφοντας το πλαίσιο που διαμορφώνει συγκεκριμένες συμπεριφορές στις δύο πλευρές, δίνεται το έναυσμα ώστε να κατανοηθεί η ιδιαίτερη σχέση που τους χαρακτηρίζει και κατ' επέκταση τα κίνητρα που κατευθύνουν τις πολιτικές επιλογές.

Στη βιβλιογραφία εμφανίζονται τα ιστορικά αίτια²⁰ ως η βάση της εχθρότητας των δύο κρατών. Το Ιράν αποτέλεσε πεδίο κατοχής μεγάλων δυνάμεων για αιώνες, παράμετρος που δημιουργεί αρνητισμό προς κάθε ξένη παρέμβαση στο εσωτερικό του κράτους. Αναφορικά με τις ΗΠΑ, για το Ιράν αποτελούν την προσωποποίηση της «δαιμονικής» Δύσης, που καταπίεζε το λαό και τον πολιτισμό του για δεκαετίες. Παράλληλα, για το λαό του το Ιράν συνθέτει τον μεγάλο ηγέτη της Μέσης Ανατολής, που θα αναδυθεί ξανά μέσα από την ένδοξη περσική καταγωγή του²¹. Υπό αυτή την έννοια, το Ιράν χαρακτηρίζεται ως μια οντότητα που επιζητά την αύξηση της ισχύος, προβάλλοντας την ιστορία και την εξαιρετικότητά της. Συνεπώς, το αίτημα για εξάπλωση της Ιρανικής Επανάστασης και ένωσης όλων των μουσουλμανικών λαών, καθώς και ο αντιαμερικανισμός αποτελούν συνέχεια των ιστορικών βιωμάτων του κράτους.

Στην ιστορική πτυχή θα μπορούσε να προστεθεί και ο παράγοντας ψυχολογία, καθώς το Ιράν, όντας συνεχώς υπό την επήρεια ξένων συμφερόντων, χαρακτηρίζεται από «ευαισθησία»²² σε θέματα εθνικής κυριαρχίας. Η καθεστωτική αλλαγή και η εγκατάσταση νέας φίλο-αμερικανικής, αποτελεί μέρος της πολιτικής των ΗΠΑ προς το Ιράν, ως το μέσον για τον έλεγχο της χώρας. Η ιρανική πλευρά, υπήρξε υποχείριο

²⁰ Mark Simakovsky, Edmund A. Walsh, «*Reassessing Regime Change: U.S. National Security Strategy towards Iran*», IPS, Journal of International Policy Solutions, vol. 3, Spring 2005, pg 3

²¹ Frederick R. Strain, «*Discerning Iran's Nuclear Strategy: an Examination of Motivations, Strategic Culture and Rationality*», Air War College, April 1996, pg 22-23

²² Mark Simakovsky, Edmund A. Walsh, pg 3

των ΗΠΑ και ταυτόχρονα έχει επηρεαστεί βαθύτατα σε υλικό και συναισθηματικό επίπεδο από τη στάση των ΗΠΑ στον πόλεμο Ιράν-Ιράκ²³. Παράλληλα, στη συνείδηση του ιρανικού λαού η αμερικανική εξωτερική πολιτική είναι συνώνυμη της καταπίεσης και των κακουχιών που ταλανίζουν το κράτος. Ουσιαστικά ο ιστορικός και ψυχολογικός παράγοντας, αλληλοσυμπληρώνονται και συνθέτουν τις βασικές συνιστώσες, που διαιώνίζουν την αρνητική εικόνα των ΗΠΑ προς το Ιράν²⁴. Επιπρόσθετα, για το ιρανικό κράτος η αέναη αντιπαλότητα είναι κυρίως θέμα γοήτρου²⁵ και ιστορίας, με τις κυρώσεις να λειτουργούν συμπληρωματικά ως αιτιολόγηση της ακραίας ρητορικής των ηγετών.

Για την αμερικανική πλευρά, ομοίως, η αδιαλλαξία ως προς τις πολιτικές αποφάσεις, σχετίζεται με το πρόσφατο παρελθόν. Η Ιρανική Επανάσταση προκάλεσε κλυδωνισμούς στα θεμέλια της αμερικανικής πολιτικής προς τη Μέση Ανατολή²⁶. Ο ισχυρότερος σύμμαχος μετατράπηκε σε έναν από τους χειρότερους εχθρούς, αποσταθεροποιώντας την ισχύ των ΗΠΑ στην περιοχή. Η αναπάντεχη αυτή εξέλιξη σε συνάρτηση με τη απειλή για επέκταση της Ιρανικής Επανάστασης, κατεύθυνε τις πολιτικές επιλογές των ΗΠΑ. Επιπλέον, η κρίση με τους ομήρους στις αρχές του '80, έχει καταγραφεί ως μια από τις πιο ταπεινωτικές στιγμές²⁷ για το αμερικανικό status. Η Ιρανική Επανάσταση αποτελεί μια ιστορική στιγμή για την πολιτική των ΗΠΑ καθώς βρέθηκαν εκτεθειμένοι, χωρίς ισχυρό σύμμαχο στην Μέση Ανατολή, ενώ ταυτόχρονα οι μετέπειτα πολιτικές επιλογές προς την περιοχή επηρεάστηκαν από τη συγκεκριμένη εξέλιξη.

Ωστόσο, όπως έχει καταγραφεί, αν και οι δύο πλευρές εμφανίζονται ως ετοιμοπόλεμες, πρακτικά δεν υφίστανται συγκρούσεις μεταξύ τους²⁸. Πράγματι, μετά την κρίση με τους ομήρους, η εμπόλεμη κατάσταση υπάρχει σε επίπεδο ρητορείας, δίχως να έχει εξαπολυθεί επίθεση από κάποια πλευρά. Το Ιράν διακηρύττει συνεχώς την στρατιωτική ετοιμότητά του απέναντι στις ΗΠΑ, προχώρα σε προηγμένες

²³ Frederick R. Strain, pg 22-23

²⁴ Nils Jordet, Ph.D. Candidate, «*Explaining the long-term hostility between the United States and Iran: a Historical, Theoretical and Methodological Framework*», The Fletcher School of Law and Diplomacy, Tufts University, <http://www.nato.int/acad/fellow/98-00/jordet.pdf>.

²⁵ Frederick R. Strain, pg 16.

²⁶ Nils Jordet, pg 15-17. Ο συγγραφέας προχωρά σε κατηγοριοποίηση των αιτιών που ωθούν τις ΗΠΑ προς την εχθρότητα με το Ιράν σε τέσσερις ομάδες: το Ιράν αποτελεί επαναστατικό κράτος, έντονα μουσουλμανικό, εθνικιστικό και με μίσος για τη Δύση. Οι κατηγορίες παραμένουν αμετάβλητες στο χρόνο και φανερώνουν τις διαφορετικές αντιλήψεις που ταλανίζουν τις δύο πλευρές.

²⁷ Mark Simakovsky, Edmund A. Walsh, «*Reassessing Regime Change: U.S. National Security Strategy towards Iran*», IPS, Journal of International Policy Solutions, vol. 3, Spring 2005

²⁸ Nils Jordet, Ph.D. Candidate, pg 8-14

τεχνολογίες, απειλεί συμμάχους, ωστόσο μέχρι στιγμής δεν έχει υπάρξει ουσιαστική επίθεση, που να θίγει τα συμφέροντα των ΗΠΑ. Συγχρόνως, στην πορεία των αιτών, οι πολιτικές απομόνωσης που ακολουθούν οι ΗΠΑ, αν και βάλλουν συνεχώς τη δύναμη του Ιράν, ωστόσο δεν οδήγησαν σε ευθεία ρήξη. Οι προσπάθειες δημιουργίας κλίματος απειλής²⁹, προέρχονται κυρίως από τις ιστορικές καταβολές και τα βιώματα που έχουν εμποτιστεί βαθιά στην ιρανική συνείδηση.

Σαφώς, οι απειλές που δέχονται οι ΗΠΑ από τις ιρανικές δυνάμεις δεν θα πρέπει να ιδωθούν ως αμελητέας σημασίας περιστατικά, καθώς η συμπεριφορά κάθε παίχτη έχει και απρόβλεπτες παραμέτρους, όμως πρακτικά, μέχρι στιγμής, καμία θεωρητική δήλωση δεν έχει πραγματοποιηθεί. Όπως έχει αποτυπωθεί, οι αναφορές της ιρανικής κυβέρνησης περί «δαιμονικής» Δύσης, αντανakλούν τις προσπάθειες της παρακμάζουσας πολιτικής και θρησκευτικής ηγεσίας, για να διεγείρουν τα εθνικιστικά συναισθήματα του λαού, παρά για πόλεμο κατά των ΗΠΑ³⁰. Την ίδια στιγμή, οι ΗΠΑ εξακολουθούν τις τακτικές απομόνωσης, προσπαθώντας να αποτρέψουν την τεράστια αυτή απειλή.

Το αέναο μίσος που διακατέχει τις δύο χώρες σε συνάρτηση με τα ψυχολογικά αίτια της δημιουργίας του, δεν συνάδουν με τον ορθολογικό δρόμο. Όσον αφορά τις ΗΠΑ, οι πολιτικές αποφάσεις δεν βασίζονται καθαρά σε ορθολογικούς υπολογισμούς κόστους και οφέλους, ενώ αντίθετα περιλαμβάνουν και συναισθηματικούς παράγοντες. Στη βιβλιογραφία αναφέρονται ως ψυχολογικά και θέμα γοήτρου τα βαθύτερα αίτια, που οι ΗΠΑ κρατούν αδιάλλακτη στάση. Επομένως, διαπιστώνεται διαφοροποίηση από το μοντέλο του ορθολογικού δρόμου, το οποίο δεν θέτει ψυχολογικές παραμέτρους, αλλά θεωρεί τις πολιτικές επιλογές ως άκρως ορθολογικές³¹.

²⁹ Jacqueline Fitzgibbon, «The voyage from the 'island of stability' to the 'axis of evil': Attitudes shaping US foreign policy on Iran and their affect on the Iranian Revolution of 1979, the hostage crisis and subsequent US-Iranian relations», School of History, University College Cork, Submitted October 2010.

³⁰ Maj Mark G. Weins, pg 11 και στο Abbas Milani, «U.S. Foreign Policy and the Future of Democratic Iran», The Center for Strategic and International Studies and the Massachusetts Institute of Technology, The Washington Quarterly, Summer 2005, pg 47-48

³¹ Σύμφωνα με τον Allison, οι πολιτικές επιλογές διέπονται από καθαρά ρεαλιστικές και λογικές παραμέτρους, ενώ η ψυχολογική και συναισθηματική διάσταση απουσιάζει εντελώς.

2.β) Η πολιτική της ανάσχεσης

Η κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού μετέβαλε άρδην το διεθνές πολιτικό σκηνικό, αναδεικνύοντας τις ΗΠΑ ως τη μοναδική υπερδύναμη. Η εκλογή Clinton συνιστά και την πρώτη αμερικανική κυβέρνηση που ανέλαβε δράση υπό τα νέα δεδομένα. Αρχικά, προέκυψε ζήτημα σχετικά με τον επαναπροσδιορισμό των αμερικανικών συμφερόντων, καθώς νέοι παίχτες είχαν έλθει στο προσκήνιο. Ωστόσο, παρά την αρχική «σύγχυση», εν τέλει οι βασικές προτεραιότητες παρέμειναν κοινές με τις προηγούμενες κυβερνήσεις, αν και ο κομμουνισμός αντικαταστάθηκε με τον ισλαμικό εξτρεμισμό.

Όπως έχει διατυπωθεί, η πολιτική Clinton, σηματοδότησε την αλλαγή στον πολιτικό σχεδιασμό για τη Μέση Ανατολή³². Πράγματι, η διπλή ανάσχεση, προέκυψε ως αποτέλεσμα της συνειδητοποίησης ότι οι σύμμαχοι δεν είναι αξιόπιστοι και ότι οι ΗΠΑ θα υπερασπιστούν μόνες τους τα ζωτικά συμφέροντα στην περιοχή. Σε αυτό συνηγορεί και η «προδοσία» που είχαν υποστεί οι ΗΠΑ τόσο από το Ιράν και την Επανάστασή του, όσο και από το Ιράκ και τον Saddam Hussein. Χαρακτηριστική είναι η εξελικτική πορεία³³ που παρατηρείται στο ζήτημα της απευθείας ανάμειξης των ΗΠΑ στη Μέση Ανατολή. Όπως επισημαίνεται, η Καταιγίδα της Ερήμου σηματοδοτεί την στροφή στην άμεση εμπλοκή των ΗΠΑ, η οποία κορυφώνεται με τη διπλή ανάσχεση της προεδρίας Clinton και εξακολουθεί να ισχύει έως σήμερα.

Η διπλή ανάσχεση θεωρήθηκε, εκείνη την εποχή, ως η καλύτερη λύση για την αντιμετώπιση δύο κρατών που απειλούν τα συμφέροντα των ΗΠΑ. Στο πρόγραμμά της περιλαμβανόταν ταυτόχρονη πολιτική, οικονομική και διπλωματική απομόνωση με στόχο την κατάρρευση των αυταρχικών και αντί-αμερικανικών καθεστώτων. Ωστόσο, το νέο στρατηγικό εγχείρημα κάθε άλλο παρά κατάφερε να επιφέρει να επιθυμητά αποτελέσματα. Η προώθηση μιας ίδιας πολιτικής για διαφορετικές χώρες, δεν μπορεί να εφαρμοστεί επιτυχώς, καθώς τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους απαιτούν και ανάλογους πολιτικούς και στρατηγικούς χειρισμούς.

Η έντονη κριτική που έχει ασκηθεί στο ζήτημα της ανάσχεσης αποτυπώνεται στα πενήντά της αποτελέσματα, αφού ούτε ο Saddam αποδυναμώθηκε, ούτε το Ιράν απομονώθηκε. Αντίθετα, το βάρος των συνεπειών έχει μετατεθεί στους λαούς, οι

³² Maj. Jerry L. Marz, pg 1-10

³³ Ibid, pg 1-10

οποίοι εξαθλιώνονται, και ταυτόχρονα οι ηγέτες πλουτίζουν από τις παράνομες και αυταρχικές συμπεριφορές και πράξεις τους.

Χαρακτηριστική είναι και η άποψη που απορρίπτει την ανάσχεση, καθώς θεωρείται μη εφικτή και ρεαλιστική δράση. Συγκεκριμένα, παρουσιάζεται ως προβληματική και άμορφη³⁴ η προσπάθεια απομόνωσης ενός κράτους, που αν και δεν αποτελεί οικονομική υπερδύναμη, διαθέτει χαρακτηριστικά, όπως μέγεθος και επιρροή στον Κόλπο, τα οποία δεν διευκολύνουν την απομόνωσή του. Επομένως, ο αποκλεισμός ενός τόσο σημαντικού παίχτη της περιοχής δεν αποτελούσε εύκολη υπόθεση. Στην πράξη, τα ενεργειακά αποθέματα αποτελούν πρόκληση για τις ξένες δυνάμεις που προσπαθούν να αναδυθούν στο διεθνές σύστημα. Η Κίνα και η Ρωσία θεωρούνται πρωτοπόροι στις συμφωνίες με το Ιράν για θέματα ενέργειας και εμπορίου. Παράλληλα, όμως, οι αμερικανικές επιχειρήσεις δεν έχουν πρόσβαση στο Ιράν με αποτέλεσμα να προκαλείται ζημία σε σχέση με τα κράτη που έχουν συνάψει συμβόλαια συνεργασίας³⁵. Επιπλέον, η στενή σύνδεση μεταξύ Ιράν, Συρίας και Λιβάνου, αποδεικνύει την αλληλεξάρτηση κρατών μέσα στη Μέση Ανατολή³⁶, γεγονός που δυσχεραίνει το έργο της ανάσχεσης.

Μια επιπρόσθετη συνιστώσα αφορά στην προσπάθεια των ΗΠΑ να εφαρμόσουν μια επιτυχημένη πολιτική σε ένα «αποτυχημένο» κράτος. Η ανάσχεση αποτέλεσε το στρατηγικό σχέδιο των ΗΠΑ για τη διευθέτηση της Σοβιετικής Ένωσης, το οποίο λειτούργησε επιτυχώς. Αν και η συγκεκριμένη πολιτική ήταν αποτελεσματική, ωστόσο τα δεδομένα αλλάζουν όταν πρόκειται για ένα εκ διαμέτρου αντίθετο κράτος³⁷. Πράγματι, ο κομμουνισμός και το θεοκρατικό εθνικιστικό καθεστώς του Ιράν δεν μοιράζονται τίποτα το κοινό και επομένως δεν δύναται να λειτουργήσει όμοια μια πολιτική. Στη βιβλιογραφία τονίζεται η μη ορθολογική φύση του Ιράν, καθώς σε ενδεχόμενη έντονη αντίδραση, μπορεί να οδηγηθεί σε χρήση όπλων μαζικής καταστροφής³⁸. Αντίθετα στην περίπτωση της Σοβιετικής Ένωσης λειτούργησε η λογική και δεν προκλήθηκε πυρηνική έκρηξη, έστω και αν υπήρξε

³⁴ Harry L. Myers, Commander, USNR, «*The US Policy of Dual Containment toward Iran and Iraq in theory and Practice*», A Research Report Submitted to the Faculty, In Partial Fulfillment of the Curriculum Requirements, Advisor: Dr. William L. Dowdy, Maxwell Air Force Base, Alabama, Air War College, April 1997, pg 26-27

³⁵ Ibid pg 22

³⁶ Ted R. Bromund and James Phillips, «*Containing a Nuclear Iran: Difficult, Costly, and Dangerous*», Backgrounder, published by Heritage Foundation, No. 2517, February 2011.

³⁷ Ibid

³⁸ Dustin Dehez, «*Iran: The Flaws of Containment*», BESA Center Perspectives Paper No. 123, November 24, 2010

μεγάλη πιθανότητα³⁹. Υπό αυτή τη συλλογιστική, το μη ορθολογικό Ιράν, όντας υπό πίεση λόγω της ανάσχεσης, είναι πιο πιθανόν να ακολουθήσει έναν δρόμο χωρίς επιστροφή.

Ωστόσο, στο παρόν κεφάλαιο δεν κρίνεται η ορθολογικότητα του Ιράν, καθώς υπάρχει αρκετή συζήτηση που υποστηρίζει τη λογική και το ρεαλισμό σε σχέση με τις πολιτικές που ακολουθεί το κράτος. Σε κάθε περίπτωση, όμως, τα κράτη αποτελούν ξεχωριστές οντότητες, με δικά τους συμφέροντα, στρατηγικές, ιδεολογίες και πολιτικές φυσιγνωμίες. Συνεπώς η εφαρμογή στρατηγικών με πανομοιότυπο τρόπο σε διαφορετικές χώρες, πιθανόν να μην επιφέρει και τα αναμενόμενα αποτελέσματα.

Όπως αποδεικνύεται, η ανάσχεση δεν κρίνεται επιτυχής πολιτική για την εκπλήρωση των αμερικανικών στόχων, ενώ αντίθετα προκάλεσε αρνητικές αντιδράσεις. Τελικά, οι πρώτες προσπάθειες, στο μεταψυχροπολεμικό κλίμα, για διευθέτηση του εχθρικού Ιράν ήταν αντιστρόφως ανάλογες, των δυνατοτήτων των ΗΠΑ, ως η εναπομείνασα παγκόσμια υπερδύναμη.

³⁹ Ibid

2.γ) Bush: Μια δύσκολη συνεργασία

Στον 21^ο αιώνα, το σκηνικό της διεθνούς ασφάλειας μεταβάλλεται και ταυτόχρονα η νέα αμερικανική πολιτική χαρακτηρίζεται από εσωστρέφεια και ανασφάλεια, καθώς οι νέες δυνάμεις που αναδύονται προσφέρουν πρόσφορο έδαφος για αναπτυσσόμενες τεχνολογίες. Η 11^η Σεπτεμβρίου, αποτελεί ορόσημο της μετάβασης σε μια νέα εποχή, όπου η τρομοκρατία καθίσταται μια άκρως απειλητική δύναμη και η κατοχή όπλων μαζικής καταστροφής από εξτρεμιστικά κράτη πιθανότατο σενάριο.

Η πολιτική Bush, με τη νέα διεθνή πραγματικότητα βασίζεται στην καταπολέμηση των τρομοκρατικών πυρήνων, από όπου και αν προέρχονται. Επιπροσθέτως, ο πόλεμος που ανήγγειλε, περιλαμβάνει και προληπτικές δράσεις, ώστε να μην βιώσει ξανά η αμερικανική ασφάλεια και κυριαρχία, όμοιο πλήγμα. Υπό τα νέα δεδομένα, ο πόλεμος σε Αφγανιστάν και Ιράκ, σηματοδοτούν την εποχή της άμεσης και προληπτικής επέμβασης, σε κράτη που υποθάλπονται τρομοκράτες, ή που η πιθανότητα χρήσης χημικών όπλων κρίνεται αυξημένη.

Η περίπτωση του Ιράν, η πολιτική δεν θεωρείται εξ' αρχής προσανατολισμένη προς την απομόνωση και τις κυρώσεις. Στα πρώτα χρόνια της προεδρίας Bush, υπήρχε συνεργασία με το Ιράν, ως προς το Αφγανιστάν⁴⁰. Πρακτικά, ο κοινός εχθρός, ένωσε, τα δύο αντίπαλα στρατόπεδα, έστω και αν αφορούσε την χρήση του ιρανικού εναέριου χώρου για επιχειρήσεις σε Αφγανιστάν. Επιπλέον, υπό την αιγίδα του ΟΗΕ, το Ιράν συμμετείχε σε πρόγραμμα καταπολέμησης διακίνησης ναρκωτικών⁴¹, πρωτοβουλία που επικροτήθηκε από την αμερικανική κυβέρνηση.

Ωστόσο, το κλίμα αντιστρέφεται, όταν το 2002 το Ιράν χαρακτηρίζεται ως τμήμα του άξονα του κακού, εξωθώντας, εκ νέου, τις σχέσεις των δύο κρατών προς τα άκρα. Στην συγκεκριμένη απόφαση συνηγόρησε και η διαπίστωση της πυρηνικής τεχνολογικής εξέλιξης του Ιράν, που λειτούργησε ως συναγεμός για την ασφάλεια των ΗΠΑ και των συμμάχων τους⁴². Η περίπτωση επιτυχούς ολοκλήρωσης του πυρηνικού προγράμματος του Ιράν και η παροχή βοήθειας σε τρομοκράτες αποτελεί θανάσιμο συνδυασμό για τα αμερικανικά συμφέροντα. Ουσιαστικά, άνοιξε ένας νέος

⁴⁰ Travis Sharp, pg 2-3

⁴¹ <http://www.unic-ir.org/directory/e-unodc.pdf> και <http://www.unodc.org/iran/en/index.html>

⁴² Constanze Quosh, «*American Foreign Policy towards Iran: Between Values and Interests or Beyond?*», Series:IFSH Hamburger Beiträge, Issue 148, Publisher IFSH, Hamburg, Germany, 2007, pg 25

κύκλος κυρώσεων, στον οποίο εντάχθηκε και η διεθνής κοινότητα⁴³. Αναφορικά με την αμερικανική πολιτική, η άσκηση πίεσης προς το Ιράν για διακοπή του πυρηνικού προγράμματος, καταπολέμηση της τρομοκρατίας και καθεστωτική αλλαγή, περιγράφουν τη στρατηγική που ακολουθήθηκε από την κυβέρνηση Bush.

Οι πυρηνικές δυνατότητες του Ιράν, το καθιστούν ως στρατηγική απειλή, καθώς συνεργάζεται με τρομοκρατικά δίκτυα και εθνικιστικά κράτη της Μέσης Ανατολής. Επιπλέον, οι επιδείξεις ισχύος του Ιράν και η συνεργασία του με την τρομοκρατία, σε συνδυασμό με το έκρυθμο κλίμα που παρουσιάζεται, προκαλεί αστάθεια για τα αμερικανικά συμφέροντα και ωθεί την κυβέρνηση σε ολοκληρωτικές λύσεις.

Ωστόσο, παρά την άμεση αμερικανική αντίδραση, η αποτελεσματικότητα των πολιτικών αποφάσεων για την αντιμετώπιση του ζητήματος, ήταν αντιστρόφως ανάλογη με τις πολιτικές που υιοθετήθηκαν. Η πολιτική Bush θεωρήθηκε ως διπλωματική αποτυχία καθώς δεν επιτρέπει περιθώρια για διαπραγματεύσεις⁴⁴. Προαπαιτούμενο για οποιοδήποτε διάλογο ήταν η διακοπή του πυρηνικού προγράμματος και η καθεστωτική αλλαγή⁴⁵. Παράλληλα, χαρακτηρίστηκε ως δυσλειτουργική και ανύπαρκτη καθώς μέχρι στιγμής δεν έχει επέλθει κάποιο θετικό αποτέλεσμα⁴⁶. Όντως, το Ιράν με την πάροδο των ετών ενισχύει παρά μετριάζει το πυρηνικό του πρόγραμμα. Αν και θα χρειαστεί αρκετός χρόνος και χρήμα για να ολοκληρωθεί μια πυρηνική βόμβα, ωστόσο η συνεχής και σταθερή πρόοδος που σημειώνει το Ιράν, αποτελεί αναμφισβήτητο γεγονός, που συνηγορεί με την άποψη της ανεπαρκούς αμερικανικής πολιτικής.

Όσον αφορά τις οικονομικές κυρώσεις, θα μπορούσε να στηριχθεί ότι οι αμερικανικές επιχειρήσεις και συμφέροντα θίγονται περισσότερο, από ότι το Ιράν⁴⁷. Σαφώς, η ιρανική οικονομία δεν είναι ιδιαίτερος σημαντική, ωστόσο, οι εμπορικές συμφωνίες με αναδυόμενες δυνάμεις όπως Κίνα και Ρωσία, τονώνουν την ισχύ της. Όπως αναφέρθηκε, το Ιράν αποτελεί σεβαστό ενεργειακό παίχτη, χαρακτηριστικό που το καθιστά χώρα-ευκαιρία για συνεργασία. Επομένως, όπως και στην πολιτική

⁴³ Zbigniew Brzezinski, Robert M. Gates and Suzanne Maloney, «*Iran: Time for a new approach*», Report of an Independent Task Force Sponsored by the Council on Foreign Relations, 2004 pg 20-24.

⁴⁴ Suzanne Maloney, pg 2

⁴⁵ Travis Sharp, «*U.S. Policy Towards Iran in the Obama Era*», ISPI, Policy Brief, No. 145, June 2009

⁴⁶ Constanze Quosh, pg 26. Επιπλέον Jeffrey Fields, «*Engage, Isolate, or Attack: Explaining U.S. Foreign Policy toward Rogue States*», Dissertation Proposal, School of International Relations University of Southern California, http://www-scf.usc.edu/~jrfields/fields_dissertation_prospectus.pdf

⁴⁷ T. Clifton, Dina Al-Sowayal, Carl Rhodes, pg 34

Clinton, το ειδικό βάρος του Ιράν, δεν του επιτρέπει να αποκλειστεί, με αποτέλεσμα τις συνέπειες να τις επωμίζονται, σε μεγάλο βαθμό, τα αμερικανικά οικονομικά συμφέροντα.

Παράλληλα, η πολιτική των ΗΠΑ λειτουργεί ως ένα πολιτικό όπλο της ιρανικής κυβέρνησης, η οποία κατηγορεί για κάθε δεινό που υπομένει ο λαός, την διαβολική Δύση⁴⁸. Ο έντονα αντί-αμερικανικός λόγος των πολιτικών και θρησκευτικών Ιρανών ηγετών έχει αντίκρισμα, καθώς συσπειρώνει το λαό, ενάντια στις ΗΠΑ, υποβαθμίζοντας τη σημαντικότητα των τεράστιων εσωτερικών προβλημάτων, που αντιμετωπίζει η χώρα. Συνεπώς, αν και ο οικονομικός και εμπορικός αποκλεισμός πλήττει, ως ένα βαθμό, την ιρανική οικονομία, στην ουσία αυξάνεται η έχθρα και η καχυποψία προς τις ΗΠΑ και τελικά η όποια προσπάθεια διαλόγου καταλήγει αντιπαραγωγική.

Η πολιτική γραμμή που ακολούθησαν οι ΗΠΑ βασιζόταν στην συλλογιστική της συμμόρφωσης του Ιράν και της αποτροπής τελειοποίησης πυρηνικών όπλων. Η κυβέρνηση Bush, έστω και αν βρέθηκε αντιμέτωπη με το ενδεχόμενο του πυρηνικού Ιράν και της τρομοκρατίας, ακολούθησε βεβιασμένες κινήσεις, όντας υπό την ξαφνική απειλή των πυρηνικών όπλων, χωρίς να ανταποκρίνεται στην πρόκληση του Ιράν. Ουσιαστικά, η αμερικανική κυβέρνηση επικρίθηκε καθώς ακολούθησε μια άκαμπτη στάση⁴⁹ με σκληρές κυρώσεις, που δεν άφηναν περιθώρια για διάλογο με το Ιράν. Αντίθετα, όντας υπό καθεστώς πολιορκίας και απειλής για την ανεξαρτησία του, το Ιράν, ενδυνάμωσε παρά εξασθένησε το φρόνημα και τον φανατισμό του⁵⁰.

Παράλληλα, οι ΗΠΑ, ως απόλυτη δύναμη στο μετά-ψυχροπολεμικό διεθνές σύστημα, προωθούν τις αμερικανικές δυτικές αξίες, ως πρότυπο πολιτικής οργάνωσης, όλων των εθνικιστικών κρατών. Για τον Krauthammer, ονομάζεται δημοκρατικός ρεαλισμός⁵¹, που ως αρχή θέτει τον εκδημοκρατισμό, σε οποιαδήποτε χώρα που θίγει αμερικανικά συμφέροντα ζωτικής σημασίας. Για τους νέο-

⁴⁸ Constanze Quosh, pg 31

⁴⁹ Flynt Leverett, «*Dealing with Tehran: Assessing U.S. Diplomatic Options toward Iran*», A Century Foundation Report, The Century Foundation 2006, http://tcf.org/publications/pdfs/pb595/leverett_diplomatic.pdf

⁵⁰ Zbigniew Brzezinski, Robert M. Gates and Suzanne Maloney, pg 38

⁵¹ Charles Krauthammer, «*Democratic Realism: An American Foreign Policy for a Unipolar World*», The AEI Press, Washington 2004, http://www.aei.org/docLib/20040227_book755text.pdf Ο συγγραφέας αποτελεί τον βασικό εκπρόσωπο του δημοκρατικού ρεαλισμού, που συνδυάζει στοιχεία ρεαλισμού και νέο-συντηρητικών ιδεών. Στο έργο του ασκεί κριτική στον ιδεαλισμό των νέο-συντηρητικών για επέμβαση σε κάθε μη δημοκρατικό καθεστώς και παρουσιάζει μια πιο στοχευμένη θεωρία κατά την οποία αρχική προτεραιότητα είναι η προάσπιση των ζωτικών θεμάτων των ΗΠΑ, μέσω του εκδημοκρατισμού κρατών που θίγουν τα συμφέροντά τους.

συντηρητικούς και τον Bush, το συγκεκριμένο εγχείρημα περιλαμβάνει μια πιο ιδεαλιστική χροιά, καθώς αναφέρεται στην μεταλαμπάδευση των δυτικών αμερικανικών αξιών σε κάθε μη δημοκρατικό κράτος⁵². Στην ουσία θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι και τα δύο θεωρητικά πλαίσια λειτουργούν ως κάλυψη για την προώθηση των εθνικών αμερικανικών πολιτικών.

Στην περίπτωση του Ιράν, επιχειρείται η αντικατάσταση του καθεστώτος με ένα φίλο-αμερικανικό, που θα βασίζεται στο πρότυπο των δυτικών αξιών. Η στρατηγική αυτή θα οδηγήσει το Ιράν στη εγκαθίδρυση δυτικού τύπου δημοκρατίας, όπου η τρομοκρατία θα εξαλειφθεί. Ταυτόχρονα, μέσω του φίλο-δυτικού προσανατολισμού, θα επιτευχθεί ο στόχος της διακοπής του πυρηνικού προγράμματος. Ωστόσο, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που προσδιορίζουν το Ιράν, δυσχεραίνουν τους αμερικανικούς σχεδιασμούς εξωτερικής πολιτικής⁵³.

Λαμβάνοντας υπ' όψη την έντονη ιδεολογική και θρησκευτική κατήχηση που πραγματοποιείται στο εσωτερικό του Ιράν, εξηγείται η δυσκολία που παρουσιάζεται σε οποιαδήποτε προσπάθεια μεταρρύθμισης. Όπως και σε κάθε άλλο κράτος της Μέσης Ανατολής, η μείωση της εξουσίας και της ισχύος των αυταρχικών ηγετών αποτελεί απορριπτέο ενδεχόμενο, καθώς κανένα καθεστώς δεν επιδέχεται την παραμικρή ανάμειξη ξένων δυνάμεων. Στην περίπτωση του Ιράν, το ζήτημα κρίνεται ακόμα πιο περίπλοκο καθώς όχι μόνο η πολιτική εξουσία, αλλά και ο λαός διακατέχεται από έντονα ισλαμικά χαρακτηριστικά, τα οποία δεν συμβαδίζουν με μοντέρνες και δυτικές ιδέες⁵⁴. Αν και η νέα γενιά παρουσιάζει στοιχεία ανανέωσης, λόγω του υψηλά μορφωτικού επιπέδου και της επιρροής του δυτικού τρόπου ζωής⁵⁵, στην ουσία το ισλαμικό στοιχείο είναι ακόμα έντονο. Ταυτόχρονα, η εμπειρία της αμερικανικής εμπλοκής στα εσωτερικά ζητήματα, έχει ριζωθεί βαθιά στις συνειδήσεις των Ιρανών και δεν θα επιτραπεί εύκολα μια εκ νέου ανάμειξη. Επομένως, το ζήτημα της καθεστωτικής αλλαγής και της προώθησης των δυτικών αξιών αποτελεί ουτοπικό ενδεχόμενο καθώς ούτε η πολιτική και θρησκευτική ελίτ, ούτε ο λαός επιζητά μια τόσο ακραία, για εκείνους, αλλαγή.

⁵² Ibid, Στο συγκεκριμένο σύγγραμμα ο Krauthammer ασκεί κριτική ακριβώς στον ιδεαλισμό του νέο-συντηρητικού τρόπου άσκησης της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής

⁵³ Janne E. Nolan, «*Iran: The Struggle for Domestic Consensus*», Institute for the Study of Diplomacy Edmund A. Walsh School of Foreign Service, Georgetown University, Diplomacy and Security in the 21st Century, Working Group Report, No IV, June 2008 pg 9

⁵⁴ Για τον Christopher Hemmer, pg. 4, η όποια επίτευξη καθεστωτικής αλλαγής θεωρείται ως «επιτομή» καθώς η έντονα εθνικιστική φύση του Ιράν δεν επιδέχεται αλλαγές.

⁵⁵ Zbigniew Brzezinski, Robert M. Gates and Suzanne Maloney, pg 12-15

Αντίθετα, για την αμερικανική κυβέρνηση το θέμα της προώθησης των δυτικών αξιών είναι μείζονος σημασίας⁵⁶. Ο πρόεδρος Bush έθεσε το ζήτημα του εκδημοκρατισμού ως προαπαιτούμενο για τη διεξαγωγή διαλόγου, καθώς τα κράτη τρομοκράτες, όπως το Ιράν, θα πρέπει να καταπολεμηθούν και όχι να τους παραχωρηθούν προνόμια⁵⁷. Στην πράξη, το Ιράν υφίσταται έντονες πιέσεις και εκλαμβάνεται την θέση της αμερικανικής κυβέρνησης απειλητικά προς τα εθνικά του συμφέροντα⁵⁸. Η πίεση των ΗΠΑ για αλλαγή πολιτικής δομής, σε συνδυασμό με διακοπή του πυρηνικού προγράμματος, εκθέτει τη δύναμη και την ανεξαρτησία του Ιράν. Η πολιτική του Bush κρίνεται ανεπαρκής, καθώς επιζητά την διασφάλιση των αμερικανικών συμφερόντων, χωρίς να λαμβάνει υπ' όψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που προσδιορίζουν το Ιράν, οδηγώντας τελικά σε συσπείρωση του λαού και αύξηση του εθνικισμού και αντί-αμερικανισμού.

Μια διαφορετική διάσταση για τις αμερικανικές προσπάθειες διάσπασης της ιρανικής πολιτικής εξουσίας, αναφέρει ότι στο ίδιο το Ιράν αναπτύσσεται μια διαφορετική ομάδα, η οποία επιζητά την αλλαγή και επομένως δεν κρίνεται σκόπιμη η αμερικανική παρέμβαση. Η νέα γενιά δεν διακατέχεται από το σύνδρομο του '79 και του οράματος περί εξάπλωσης της Ισλαμικής Επανάστασης, καθώς οι μνήμες και τα βιώματα είναι πενιχρά⁵⁹. Στο επιχείρημα συνηγορεί και η διαπίστωση ότι οι νέοι, έχοντας λάβει δυτική εκπαίδευση και γαλουχηθεί με πιο ανανεωμένες ιδέες, δεν καθιστούν την πίστη ως επίκεντρο του τρόπου ζωής τους αλλά ως ένα τμήμα του⁶⁰. Επιπλέον, η περίπτωση ένωσης όλου του Σιιτικού κόσμου, υπό την ιρανική ηγεσία, κρίνεται απίθανο καθώς το κάθε κράτος του Κόλπου διαθέτει δικά του ξεχωριστά χαρακτηριστικά. Παράλληλα ζώντας υπό καθεστώς ανεργίας, πίεσης και αργής ανάπτυξης, δεν συμφωνούν με την επιμονή της πολιτικής ελίτ στην αντίδραση στην ανάπτυξη⁶¹. Διαπιστώνεται ότι η ίδια η κοινωνία κατανοεί τις ανεπάρκειες του τρόπου διακυβέρνησής της και εμφανίζονται, έστω και σε πολύ αρχικό στάδιο, ομάδες που επιζητούν την αλλαγή. Ωστόσο, οι συνεχιζόμενες πιέσεις από την κυβέρνηση Bush, παρέχουν νομιμοποίηση για την σκληροπυρηνική θέση και την

⁵⁶ Kenneth Katzman, «*Iran: U.S. Concerns and Policy Responses*», Congressional Research Service, June 22 2009, pg 49, <http://www.usembassy.it/pdf/other/RL32048.pdf>

⁵⁷ Jon Kyl, «*Iran and North Korea: U.S. Policy toward the "Axle of Evil"*», August 22 2005, <http://rpc.senate.gov/releases/2003/FOREIGN082503.pdf>

⁵⁸ Clifton, Dina Al- Sawayal, Carl Rhodes, «*United States Policy toward Iran: Can sanctions work?*», The James A. Baker III Institute for Public Policy, Rice University, April 1998

⁵⁹ Maj Mark G. Weins, pg 12-16

⁶⁰ Ibid 12-16

⁶¹ Ibid 12-16

προώθηση των ιδεών του Ιράν, συσπειρώνοντας το λαό κατά των κατακτητικών βλέψεων της Δύσης.

Παράλληλα οι ΗΠΑ επικρίθηκαν έντονα για τον τρόπο που διαχειρίζονται το θέμα των αξιών, καθώς θεωρείται ότι δεν πρόκειται για αλτρουισμό αλλά για καθαρή προώθηση συμφερόντων. Στη συζήτηση περί αξιών και συμφερόντων ο Bush παρουσιάζεται ως ο πρόεδρος που προάγει τα δυτικά πρότυπα με απώτερο στόχο την καταπολέμηση εθνικιστικών και τρομοκρατικών πυρήνων, ωστόσο πρακτικά επιζητά την προάσπιση εθνικών ζωτικών συμφερόντων⁶². Πράγματι, οι ΗΠΑ, αν και εμφανίζονται ως υπερασπιστές της δημοκρατίας, στην περίπτωση κρατών όπως Σαουδική Αραβία, η υποστήριξη απολυταρχικών καθεστώτων και καταπατητών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συνάδει με τα αμερικανικά συμφέροντα ασφάλειας και ισχύος. Το ζήτημα των αξιών και της καθεστωτικής αλλαγής εξυπηρετούν κυρίως στην αντιμετώπιση της τρομοκρατίας και των πυρηνικών όπλων. Πιθανόν, σε περίπτωση που το ιρανικό καθεστώς συνεργαζόταν με την αμερικανική πλευρά, να μην προβαλλόταν το επιχείρημα του εκδημοκρατισμού, με τόσο σθεναρή υποστήριξη. Συνεπώς ο θεωρητικός μανδύας που περιβάλλει τις αμερικανικές προθέσεις δεν ανταποκρίνεται στην πραγματική διάσταση του προβλήματος, αλλά λειτουργεί νομιμοποιητικά για τη συνείδηση της αμερικανικής και διεθνούς κοινής γνώμης.

Η περίοδος Bush χαρακτήρισε μια ολόκληρη εποχή και ο ίδιος επικρίθηκε όσο ελάχιστοι πρόεδροι, διεθνώς. Η εμμονή στον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας και στην αποτροπή του Ιράν αποδεικνύουν την αρχική διαπίστωση περί ψυχολογικών παραγόντων που επηρεάζουν την πολιτική των ΗΠΑ. Η βάση για κάθε αμερικανική πολιτική είναι η προάσπιση των ζωτικών συμφερόντων στην περιοχή και το Ιράν θεωρήθηκε απειλή, λόγω του πυρηνικού προγράμματος και της σύνδεσης με την τρομοκρατία. Στην πράξη, το έντονο αίσθημα απειλής της αμερικανικής υπεροχής εξώθησε σε προσπάθειες για άμεση και ριζική αντιμετώπιση του ζητήματος. Ομοίως, η αμερικανική στρατηγική του Bush βασιζόταν στη διαπίστωση ότι το Ιράν ως εξτρεμιστικό και εθνικιστικό κράτος θα πρέπει να αποτραπεί από τη χρήση πυρηνικών, καθώς ως μη ορθολογικός δράστης ήταν σε θέση για μαζική επίθεση. Επομένως, μέσω των σκληρών κυρώσεων το Ιράν θα έπρεπε να συμμορφωθεί και να

⁶² Constanze Quosh, pg 33-44

αποτραπεί από την ανάπτυξη πυρηνικής τεχνολογίας, καθώς η συνέχιση της ίδιας τακτικής θα οδηγούσε σε κλιμάκωση των μέτρων και τελικά στην παρακμή του.

Το επιχείρημα, ωστόσο, δεν συνάδει με τη θεωρία της αποτροπής, κατά την οποία ένα κράτος ασκεί έντονη πίεση στον αντίπαλο ώστε να αποτραπεί και αν μην προχωρήσει σε αντίποινα καθώς αντιλαμβάνεται, ότι το κόστος μιας αντίδρασης είναι τεράστιο και συνεπώς δεν θα λειτουργήσει μη ορθολογικά⁶³. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τη θεωρία, η αποτροπή είναι αποτελεσματική όταν ο συμβιβασμός τείνει να προσελκύει και την άλλη πλευρά⁶⁴. Η πολιτική Bush κρίνεται ως αντιφατική, καθώς ακολουθεί μια σκληρή γραμμή, ώστε να αποτρέψει έναν παίχτη, που θεωρεί μη λογικό, χωρίς να προσφέρει ένα ελκυστικό περιβάλλον ώστε να τον προσεγγίσει. Υποθέτοντας ότι το Ιράν δεν είναι ορθολογικό, τότε η αποτροπή δεν θα είναι αποτελεσματική καθώς το ισλαμικό κράτος δεν αναμένεται να αντιδράσει λογικά αλλά όντας υπό την επήρεια ακραίων αντιλήψεων⁶⁵.

Επιπλέον, με όρους ορθολογικότητας, οι πολιτικές αποφάσεις δεν επιλέχθηκαν με βάση το χαμηλό κόστος αλλά λόγω της αναγκαιότητας για αποτελεσματική αντιμετώπιση⁶⁶. Υπό αυτά τα δεδομένα, δεν προωθήθηκαν επιλογές λαμβάνοντας υπ' όψην την ισορροπία κόστους-οφέλους αλλά προέκυψαν ως αποτέλεσμα της απειλητικής διάθεσης του Ιράν και της καχυποψίας των ΗΠΑ.

Συνολικά, οι δράσεις των φονταμενταλιστικών κρατών έπληξαν κατά πολύ το αμερικανικό γόητρο και εξέθεσαν την υπεροχή του στην περιοχή. Το Ιράν, λόγω της πολωμένης πολιτικής που ακολουθεί και της παρελθούσας σχέσης με τις ΗΠΑ, έχει οδηγήσει σε έντονη ανασφάλεια την αμερικανική πλευρά. Η κυβέρνηση Bush αντιλήφθηκε το Ιράν ως έναν παίχτη με απειλητική διάθεση, παρά ως μια οντότητα

⁶³ Nils Jordet, Ph.D. Candidate, «*Explaining the long-term hostility between the United States and Iran: a Historical, Theoretical and Methodological Framework*», The Fletcher School of Law and Diplomacy, Tufts University, <http://www.nato.int/acad/fellow/98-00/jordet.pdf>. Frank C. Zagare, «*Rationality and Deterrence*», World Politics, Vol. 4, No. 2, January 1990, pg 253 Ο συγγραφέας ασκεί κριτική στην ίδια τη θεωρία της αποτροπής θέτοντας ερωτήματα αναφορικά με τη χρήση μιας ορθολογικής τακτικής για την αντιμετώπιση ενός παίχτη, του οποίου η συμπεριφορά κρίνεται μη ορθολογική και συνεπώς δεν αποκλείεται το ενδεχόμενο αντιποίνων. Ουσιαστικά, ο προβληματισμός του αφορά στο κατά πόσον θα λειτουργήσει η αποτροπή μεταξύ παιχτών που δεν διαθέτουν σημείο επαφής, όπως συμβαίνει στην περίπτωση Ιράν και ΗΠΑ.

⁶⁴ Ibid, Frank C. Zagare

⁶⁵ Christopher Hemmer, Ο συγγραφέας θέτει ως ερώτημα το κατά πόσον το Ιράν είναι «ανατρέψιμο», από τη χρήση πυρηνικών όπλων. Σύμφωνα με το επιχείρημα το ιρανικό κράτος διαθέτει μια ορθολογική ηγεσία, έστω και αν είναι συνδεδεμένη με τη θρησκεία, η οποία δρα στη βάση του συμφέροντος και κατά συνέπεια δεν θα υλοποιήσει, εύκολα, τις πυρηνικές απειλές που εξαπολύει.

⁶⁶ Jeffrey Fields, «*Engage, Isolate, or Attack: Explaining U.S. Foreign Policy toward Rogue States*», Dissertation Proposal, School of International Relations, University of Southern California, http://www-scf.usc.edu/~jrfields/fields_dissertation_prospectus.pdf

που προσπαθεί να επανατοποθετηθεί στη νέα τάξη πραγμάτων, υστέρα από δεκαετίες αποπροσανατολισμού. Επομένως προωθήθηκαν πολιτικές που αντικατοπτρίζουν καθαρά αμερικανικά συμφέροντα, αποτυγχάνοντας στην εγκαθίδρυση λειτουργικότερων πολιτικών, που να οδηγούν σε βιώσιμη και ωφέλιμη συνεργασία. περιφερειακός ηγέτης.

2.δ) Obama: πολιτική για ουσιαστικές λύσεις ή συνέγεια προηγούμενων πρακτικών;

Η νίκη του Obama στις αμερικανικές εκλογές και η ανάληψη της αμερικανικής προεδρίας, έδωσε μια νέα τροπή στα θέματα που σχετίζονται με τη Μέση Ανατολή. Πέραν των αναφορών του σε Ιράκ και Αφγανιστάν, τα δύο ανοιχτά μέτωπα των ΗΠΑ, ο νέος πρόεδρος έθεσε στις προτεραιότητες του την προώθηση καναλιών επικοινωνίας με το Ιράν.

Η τακτική που υποστήριζε ο Obama, προεκλογικά, αφορούσε στην προώθηση διπλωματίας και διαλόγου, χωρίς προαπαιτούμενα⁶⁷, ώστε να βρεθεί, από κοινού, λύση στα διμερή ζητήματα. Όπως παρατηρείται, σε αντίθεση με την προεδρία Bush, ο Obama δεν επεδίωκε την επίτευξη των αμερικανικών στόχων μέσω σκληρών πολιτικών, που περιλαμβάνουν καθεστωτική αλλαγή, αλλά με χρήση διάλογου και συνεργασίας⁶⁸. Επιπρόσθετα, παρά την πολιτική απομόνωσης και αγνόησης του Ιράν, που ακολουθείτο επί δεκαετίες, ο Obama προωθεί πολιτικές προσέγγισης και εξομάλυνσης των διμερών σχέσεων μέσω διαλόγου και συνεχούς διπλωματίας⁶⁹.

Η εκλεγείσα κυβέρνηση εξακολουθούσε να τίθεται υπέρ του διαλόγου αλλά ταυτόχρονα στήριζε και κυρώσεις, σε περίπτωση μη συμμόρφωσης του Ιράν⁷⁰. Βέβαια θα πρέπει να αναγνωριστεί ότι, ο νέος πρόεδρος, προσπαθεί να αντιμετωπίσει ισάξια το ιρανικό καθεστώς⁷¹. Οι εξαγγελίες περί ανάγκης καθεστωτικής αλλαγής δεν υφίσταται στη νέα κυβέρνηση, καθώς αντιλαμβάνεται τη σημασία της συνεργασίας και του σεβασμού στη διαφορετικότητα. Η κατανόηση δεν βασίζεται σε αλτρουιστικά ένστικτα, αλλά μάλλον στη διαπίστωση ότι μόνο μέσω διπλωματίας θα εξυπηρετηθούν τα αμερικανικά συμφέροντα, έστω και αν αφορά σε συνεργασία με αυταρχικά καθεστώτα, όπως συμβαίνει και με άλλα φιλικά κράτη.

Ο διάλογος, ωστόσο, που ασπάζεται η αμερικανική κυβέρνηση περιλαμβάνει και τη συνέχιση των κυρώσεων. Για την ακρίβεια, η πολιτική είναι «διπλής

⁶⁷ Olaf Böhnke, Charles King Mallory IV, «*Towards a New Transatlantic Strategy Towards Iran and its Nuclear Program*», Aspen Iran Program, The Aspen Institute Germany, Conference, Berlin June 2009,

<http://aspeninstitute.de/en/publication/download/21/Towards+a+New+Transatlantic+Strategy+Towards+Iran+and+its+Nuclear+Program.pdf>

⁶⁸ Robert Ondrejcsak, Tomas Valasek, «*American Foreign and Security Policy under Barack Obama: change and continuity*», <http://cenaa.org/wp/wp-content/uploads/2009/11/USA-Panorama-20091.doc>

⁶⁹ Nikola Hynek, «*Continuity and Change in the US Foreign and Security Policy with the Accession of President Obama*», IIR Policy Papers, publisher IIR, Praha, Czech Republic

⁷⁰ Hayat Alvi, pg 93-108

⁷¹ Kenneth Katzman., pg 49

τροχιάς»⁷² καθώς σε περίπτωση μη συμμόρφωσης του Ιράν προωθούνται σκληρές κυρώσεις. Ουσιαστικά η αμερικανική πλευρά αναμένει το Ιράν να προσέλθει σε διαπραγματεύσεις, ωστόσο, όπως τονίζεται, σε περίπτωση καθυστέρησης θα συνεχιστούν οι κυρώσεις⁷³.

Με γνώμονα την προσέγγιση της κυβέρνησης Obama, παρατηρείται ότι στην πράξη η πολιτική Bush εξακολουθεί να εμπνέει τους στρατηγικούς σχεδιασμούς. Ο χωρίς προϋποθέσεις διάλογος που προωθεί ο νέος πρόεδρος, βρίσκεται σε αντίφαση με την πραγματικότητα, καθώς για τη μείωση των κυρώσεων και την προώθηση συμφωνίας, απαιτείται η συμμόρφωση με τους διεθνείς κανόνες για την πυρηνική ενέργεια⁷⁴. Στο επιχείρημα συνηγορεί και η διαπίστωση ότι δύο χρόνια μετά την νέα προεδρία, η απομόνωση, λόγω της άκαμπτης αμερικανικής πολιτικής, χαρακτηρίζει τη θέση του Ιράν στο διεθνές σύστημα.

Στην πράξη, οι «ευαισθησίες» του νέου προέδρου αναφορικά την κατανόηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του Ιράν, προσέκρουσαν στα εθνικά αμερικανικά συμφέροντα. Η διπλωματία και ο απ' ευθείας διάλογος μέχρι στιγμής δεν έχουν πραγματοποιηθεί και η κατάσταση μεταξύ των δύο πλευρών παραμένει αμετάβλητη. Οι ΗΠΑ αν και προτίθενται να βελτιώσουν τις σχέσεις τους με το Ιράν, η ουσιαστική πρόοδος δεν έχει συμβεί λόγω της ανασφάλειας⁷⁵ που αισθάνονται και που τους οδηγεί προς την κλιμάκωση μέτρων.

Σε κάθε περίπτωση, το χρονικό διάστημα στο οποίο δρα η κυβέρνηση Obama δεν επαρκεί για να διατυπωθούν τελικές διαπιστώσεις. Η πολιτική της διαπραγμάτευσης, έστω και με τη συνοδεία κυρώσεων, ενδέχεται να λειτουργήσει, στο βαθμό που και οι δύο παίκτες αντιληφθούν το αδιέξοδο στο οποίο έχουν περιέλθει. Ωστόσο σε μια αρχική εκτίμηση, ο Obama δεν παρουσιάζει έντονες διαφοροποιήσεις από τον προκάτοχό του. Σαφώς, εκλείπει ο έντονα αντί-ιρανικός λόγος και η προσπάθεια επιβολής των αμερικανικών θέσεων, όμως οι αρχικές θέσεις του Obama, που αφορούσαν σε μη εξαναγκαστικά μέσα διαπραγμάτευσης, και η πολιτική που ασκεί, χαρακτηρίζονται από ασυνέπεια⁷⁶.

⁷² Curtis H. Martin, «*Gauging Engagement: Obama's 'Open Hand' to North Korea and Iran*», paper presented at the annual meeting of the International Studies Association, Montreal, Canada, March 17-20, 2011, pg 11-17

⁷³ Ibid pg 11-17

⁷⁴ Ibid pg 20

⁷⁵ Ibid pg 24

⁷⁶ Anna Echague, «*Change or continuity? US Policy Towards the Middle East and its implications for EU policy*», FRIDE, Working Paper 95, March 2010 pg 12

Συνολικά, η αμερικανική εξωτερική πολιτική προς το Ιράν δεν έχει επιτύχει σε μεγάλο βαθμό τους στόχους της. Η κοινή συνισταμένη όλων των προεδριών είναι η ανάγκη για επίτευξη των στόχων αναφορικά με τα ζωτικά αμερικανικά συμφέροντα στην περιοχή. Η προάσπιση των ευαίσθητων ζητημάτων που σχετίζονται με τις ΗΠΑ, σε πολλές περιπτώσεις δεν επέτρεψαν την προώθηση ορθολογικών επιλογών, καθώς η ανασφάλεια και ο φόβος που προκαλεί το ιρανικό status οδήγησαν σε αναποτελεσματικές κινήσεις. Ο αποπροσανατολισμός των ΗΠΑ από την εγκατάσταση αποδοτικών πολιτικών, πιθανόν να οφείλεται και στον χαρακτηρισμό του Ιράν ως μη ορθολογικό δρώντα. Η αντιμετώπιση μιας χώρας με τη δική της ιστορία ως μια παράλογη οντότητα, που πρέπει να προσανατολιστεί προς το δυτικό αξιακό σύστημα, αυξάνει την εχθρότητα, αφού αισθάνεται ότι απειλείται η ανεξαρτησία και η ύπαρξή της. Όπως θα εξεταστεί, το Ιράν ενδεχομένως να μην αποτελεί ανορθολογική οντότητα και οι πράξεις του να διέπονται από την αρχή της επίθεσης ως τρόπο άμυνας και όχι κατάκτησης του κόσμου.

Κεφάλαιο 3^ο : Η στάση του Ιράν και προτεινόμενοι τρόποι προσέγγισης των δύο άκρων

3.α) Ιράν: μη λογική οντότητα ή τεκμηριωμένες πολιτικές;

Για περίπου 30 χρόνια το Ιράν αντιμετωπίζεται από τις ΗΠΑ ως ένας επικίνδυνος εχθρός, με πολιτικές που στηρίζονται στα έντονα θρησκευτικά και εθνικιστικά χαρακτηριστικά του. Οι φόβοι για το ενδεχόμενο εξάπλωσης της Ισλαμικής Επανάστασης και ένωσης του αραβικού κόσμου υπό ιρανική ηγεσία, σε συνδυασμό με το πυρηνικό πρόγραμμα, έχουν κατακλίσει τους αμερικανικούς σχεδιασμούς εξωτερικής πολιτικής, παραβλέποντας ότι ενδεχομένως το Ιράν υπερασπίζεται την ανεξαρτησία του σε έναν εχθρικό κόσμο⁷⁷.

Σε μια πρώτη ανάγνωση, το Ιράν εξ' αιτίας της ρητορείας που αναπτύσσει και της εξτρεμιστικής φύσης του, προκαλεί τα αμερικανικά συμφέροντα, καθώς οι εξαγγελίες συνοδεύονται και από έντονη ιδεολογική κατήχηση⁷⁸. Η απειλητική διάθεση μιας έντονα ριζοσπαστικής ισλαμικής χώρας, δεν θεωρείται ελάσσονος αξίας, καθώς για κάθε συμπεριφορά υπάρχουν και αστάθμητοι παράγοντες που μπορεί να εξωθήσουν ένα κράτος στα άκρα. Ωστόσο, οι πιθανότητες της λάθος πολιτικής κρίσης αποτελούν μέρος του κανόνα κατά τον οποίο, ένα κράτος προασπίζεται την ευημερία και επιβίωση του και δεν υιοθετεί, με ευκολία, στρατιωτικές ή πολεμικές επιλογές.

Το Ιράν αποτελεί ένα κράτος, όπου για αιώνες διοικείται και επηρεάζεται από ξένες δυνάμεις. Παράλληλα, οι αξιώσεις των ΗΠΑ για παρέμβαση και καθεστωτική αλλαγή σε συνάρτηση με τον χαρακτηρισμό του Ιράν ως μέρος του άξονα του κακού, το θέτουν σε μειονεκτική θέση. Συγχρόνως, ο πόλεμος στο Αφγανιστάν και το Ιράκ απειλούν το Ιράν και ενισχύουν ακόμα περισσότερο την αστάθεια που αισθάνεται αναφορικά με την ευημερία του. Ουσιαστικά οι μνήμες από τον αμερικανικό έλεγχο,

⁷⁷ Ray Takeyh, «*Iran Builds the Bomb*», *Survival*, Vol. 46, No. 4, winter 2004–05, pg. 52-55.

⁷⁸ Mahdi Mohammad Nia, PhD, «*A Holistic Constructivist Approach to Iran's Foreign Policy*», *International Journal of Business and Social Science*, Vol. 2, No. 4, March 2011. Κατά τον συγγραφέα το Ιράν δεν αποτελεί ορθολογικό δρώντα καθώς η άσκηση εξωτερικής πολιτικής επηρεάζεται σημαντικά από τις ιδέες και τις αξίες της ισλαμικής επανάστασης. Το επιχείρημα ενισχύεται από την άποψη ότι η ιρανική ηγεσία βασίζεται στο ένδοξο παρελθόν και στο αίσθημα του καθήκοντος ως προς τη μεταλαμπάδευση των ισλαμικών ιδεών και την επανένωση του αραβικού κόσμου. Επομένως, όπως ο ίδιος καταλήγει, η έλλειψη ρεαλιστικών στόχων και ο έντονα εθνικιστικός και ιδεαλιστικός λόγος του Ιράν δεν συνάδουν με τις ορθολογιστικές προσεγγίσεις των διεθνών σχέσεων.

η αιματηρή εμπειρία από τον πόλεμο με Ιράκ και την παροχή στήριξης των ΗΠΑ προς αυτό, καθώς και η ανασφάλεια λόγω της επέμβασης των ΗΠΑ σε Ιράκ και Αφγανιστάν, οδηγούν στο Ιράν προς την εξεύρεση δραστικών τρόπων άμυνας⁷⁹. Παράλληλα, στο παρελθόν έχει βρεθεί εκτεθειμένο απέναντι στους εχθρούς του και κατά συνέπεια, μέσω των πυρηνικών και της ρητορείας του προσπαθεί να προστατευτεί⁸⁰.

Το Ιράν ενδεχομένως χρησιμοποιεί το πυρηνικό πρόγραμμα ως μέθοδο εκφοβισμού και επίδειξης ισχύος προς τις ΗΠΑ και τον κόσμο, με σκοπό την ανάδειξή του σε υπολογίσιμη δύναμη⁸¹. Ουσιαστικά, το Ιράν γνωρίζει καλά το παιχνίδι της αποτροπής, δημιουργώντας την αίσθηση της μεγάλης δύναμης, ώστε να εκφοβήσει τις ΗΠΑ και να μην επιχειρήσουν κάποια πολιτική που θα θίξει την κυριαρχία του⁸², καθώς τότε τα αντίποινα θα είναι ανυπολόγιστα. Στην πράξη το Ιράν αποτελεί έναν λογικά σκεπτόμενο δρώντα, ο οποίος χρησιμοποιεί το αίσθημα απειλής για να αποκαταστήσει τη θέση του στον κόσμο.

Σε μια πιο γενικευμένη λογική, τα φονταμενταλιστικά κράτη και οι τρομοκρατικές οργανώσεις, λειτουργούν με βάση την ορθολογικότητα, καθώς για εκείνα, τα επιχειρήματα που προβάλλουν είναι λογικά⁸³. Συμπληρωματικά, όλα τα κράτη είναι ορθολογικά, ωστόσο υπάρχει το ενδεχόμενο ο ηγέτης να προχωρήσει σε μια λάθος επιλογή, η οποία να προκαλέσει ανεπανόρθωτες συνέπειες⁸⁴.

Πράγματι, στο παρελθόν κράτη με συγκροτημένη πολιτική και κοινωνικά δομή, όπως οι ΗΠΑ έχουν οδηγηθεί σε καταστροφικές επιλογές, οι οποίες όμως δεν

⁷⁹ Ray Takeyh , pg 52-55.

⁸⁰ Ibid, pg 52-55.

⁸¹ Ali Mostashari, pg 3

⁸² John N. Hanna στο «*The Nuclearization of Iran: Motivations, Intention and America's responses*», Video Teleconference: Ramstein, Germany, Falls Church, VA & Blacksburg, VA, December 14, 2001, http://scholar.lib.vt.edu/theses/available/etd-01112002-105333/unrestricted/Hanna_thesis.pdf ,αναφέρει τα παρελθοντικά βιώματα ως κίνητρα για ανάπτυξη πυρηνικής δύναμης.

⁸³ Amitai Etzioni, «*Rational Actors: Neither Mad nor M.A.D.1:The Meanings of Rationality, Rogue States and Terrorists*», Defence and Security Analysis, Vol. 26, No. 4, pG. 431–438, December 2010. Ο συγγραφέας, θέτει το ζήτημα της ορθολογικότητας σε συνάρτηση με τον τρόπο αντίληψης του κάθε υποκειμένου, καθώς η λογική αποτελεί μια σχετική έννοια. Ως κεντρική ιδέα, επιχειρεί να αποδείξει την αναποτελεσματικότητα της αποτροπής καθώς στα φονταμενταλιστικά κράτη επικρατεί ο αστάθμητος παράγοντας που τα καθιστά αναξιόπιστους συνομιλητές. Επομένως, το τι ορίζεται ως ορθολογικό, αφορά την ιδεολογία και τον τρόπο οργάνωσης κάθε κράτους, ωστόσο για τη Δύση τα εθνικιστικά μουσουλμανικά κράτη θα πρέπει να αντιμετωπίζονται με επιφυλακτικότητα ως προς τις προθέσεις και τις δράσεις τους.

⁸⁴ John R. Oneal, «*The Rationality of Decision Making during International Crises*», Polity, Vol. 20, No. 4., Summer, 1988, pg. 620-622. Χαρακτηριστική είναι η συμπερασματική φράση του συγγραφέα: « Συμπεραίνοντας ότι οι εθνικοί ηγέτες δρουν ορθολογικά είναι σαν να λέμε ότι ένας χειρουργός είναι ικανός: Εξαιρέσεις υπάρχουν καθώς και οι πιο ικανοί γιατροί δεν μπορούν να σώσουν όλους τους ασθενείς».

έβλαψαν την κυριαρχία της. Όσον αφορά το Ιράν, η λάθος επιλογή του πυρηνικού πολέμου δεν θεωρείται πιθανό ενδεχόμενο, αφού η αντίδραση θα είναι μαζική και θα σημάνει το τέλος της ύπαρξής του. Ενδεχομένως το συγκεκριμένο θεωρητικό πλαίσιο να μην επαρκεί για την εξήγηση πολιτικών επιλογών, σε ζητήματα από τα οποία διακυβεύονται εθνικά ζωτικά συμφέροντα όχι μόνο των δύο αντιπάλων αλλά και άλλων κρατών.

Σαφώς, η ιδεολογική κατήχηση που προωθεί η σκληροπυρηνική πολιτική και θρησκευτική ελίτ αποτελούν σοβαρές παραμέτρους. Όμως, το Ιράν προσανατολίζεται, κυρίως, προς τα εσωτερικά του προβλήματα, όπως οικονομία.⁸⁵ Η συνεργασία με χώρες όπως η Κίνα και η Ρωσία επαληθεύουν την διαπίστωση ότι το Ιράν, στη νέα εποχή, έχει ανάγκη από οικονομική ανάπτυξη, την οποία αναχαιτίζει η στάση των ΗΠΑ. Η διαπραγμάτευση με τις ΗΠΑ αποτελεί προτεραιότητα της ιρανικής κυβέρνησης, υπό τον όρο ότι θα διεξαχθεί σε ίσες βάσεις⁸⁶. Τα οικονομικά προβλήματα που βιώνει η χώρα είναι ανυπέρβλητα και απαιτείται ενίσχυση από τους διεθνείς φορείς, γεγονός που συνεπάγεται συνεργασία με ΗΠΑ. Όμως, ο αρνητισμός των ΗΠΑ, οι απειλές και οι άκαμπτες κυρώσεις, ωθούν το Ιράν προς την αντίδραση καθώς δημιουργείται κλίμα καχυποψίας και δεν θεωρεί τον συνομιλητή του αξιόπιστο για την εδραίωση της συνεργασίας. Επομένως, παρατηρείται μια τάση για ανανέωση της πολιτικής του Ιράν, ενώ αντίθετα οι ΗΠΑ παραμένουν πιστοί στις πολιτικές που ακολουθούν επί δεκαετίες⁸⁷.

Το ζήτημα της ορθολογικότητας του Ιράν απασχολεί την ακαδημαϊκή κοινότητα και θα εξακολουθήσει να έχει σημαντική θέση στην έρευνα, στο βαθμό που το ισλαμικό κράτος αποτελεί βασικό τμήμα της πολιτικής των ΗΠΑ στη Μέση Ανατολή. Σαφώς η πίστη έχει βαθιές ρίζες στην ιρανική κοινωνία, όμως σε πολλές περιπτώσεις η θρησκεία μπορεί να συμβαδίσει με μεταρρυθμίσεις. Οι αλλαγές πιθανόν να μην είναι ριζικές, ωστόσο σημασία έχει η πρόοδος και η ευημερία, που θα επιτευχθούν μέσω της συνεργασίας των δύο πλευρών. Τελικά τα έντονα πολιτισμικά στοιχεία του Ιράν δεν θα πρέπει να το κατατάσσουν στα μη ορθολογικά κράτη, αφού τα αίτια που οδηγούν σε ακραίες συμπεριφορές και απειλές ενδεχομένως να μη σχετίζονται μόνο με το Ισλάμ, αλλά από τις αξιώσεις των ξένων δυνάμεων.

⁸⁵ Zbigniew Brzezinski, Robert M. Gates and Suzanne Maloney, pg 18

⁸⁶ Kenneth Katzman, , pg 44-45

⁸⁷ Mark Simakovsky, Edmund A. Walsh, pg 4-5

3.β) Προτάσεις

Όπως αναλύθηκε, η αμερικανική εξωτερική πολιτική προς το Ιράν δεν έχει καταστεί αποτελεσματική, ώστε να καταφέρει, τελικά, να υπερασπιστεί τα ζωτικά της συμφέροντα. Στην αρχή της νέας χιλιετίας το κυβερνητικό επιτελείο των ΗΠΑ οφείλει να προχωρήσει σε πιο βιώσιμες λύσεις, όπως πολιτική, οικονομική και διπλωματική προσέγγιση, καθώς η απομόνωση εξωθεί το Ιράν προς ριζοσπαστικές λύσεις.

Η ουσιαστική διπλωματική προσέγγιση, με σεβασμό στα ιδιαίτερα πολιτικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά, αποτελεί μια ορθή επιλογή για την προώθηση διαλόγου με το Ιράν. Επιπλέον, η διπλωματία μπορεί να συνδυαστεί με προώθηση διαλόγου μεταξύ ΜΚΟ και οργανώσεων πολιτών, αφού η ειρηνική συνύπαρξη των λαών, βασισμένη στην αμοιβαία κατανόηση, ενισχύει τις προσπάθειες των ηγετών για διάλογο. Η επένδυση σε ανθρώπινο δυναμικό κρίνεται κομβική καθώς ενδέχεται να οδηγήσει σε μείωση των προκαταλήψεων και σε spill-over συνεργασίας και σε άλλους τομείς. Άλλωστε, ήδη στο Ιράν αναπτύσσεται ένα δημοκρατικό κίνημα⁸⁸ που επιθυμεί να ξεφύγει από τη σκληροπυρηνική πολιτική και ταυτόχρονα, όπως αναφέρθηκε, η νέα γενιά δεν είναι και τόσο εμποτισμένη με τις ρητορείες του παρελθόντος. Η ανθρωπιστική πλευρά του ζητήματος είναι σημαντική καθώς πέραν των πολιτικών και διπλωματικών προσπαθειών προσέγγισης, η γεφύρωση του πολιτισμικού χάσματος πιθανόν να αποτελέσει το έναυσμα για εντατικοποίηση του όλου εγχειρήματος.

Εκτός από τη διπλωματία, η προώθηση οικονομικής και πολιτικής συνεργασίας θεωρείται συνετή επιλογή. Το Ιράν βρίσκεται σε βαθύτατη οικονομική ύφεση και η ανάγκη για βοήθεια καθίσταται όλο και πιο επιτακτική. Οι ΗΠΑ λειτουργώντας ως οικονομικός και εμπορικός εταίρος, θα κατευθύνουν το Ιράν προς τη συνεργασία⁸⁹. Αντί για την πιεστική πολιτική των κυρώσεων, η προσέγγιση μέσω οικονομικής και εμπορικής ελάφρυνσης, ουσιαστικά καθιστά το Ιράν ευάλωτο στις πολιτικές των ΗΠΑ. Επιπλέον, ακολουθώντας την οδό της οικονομικής συνεργασίας, το Ιράν απομακρύνεται από τις τρομοκρατικές οργανώσεις καθώς αντιλαμβάνεται ότι

⁸⁸ Abbas Milani, «U.S. Foreign Policy and the Future of Democracy in Iran», *The Washington Quarterly*, 28:3, Summer 2005 pg. 41–56.

⁸⁹ Kenneth Pollack and Ray Takeyh, « *Taking on Tehran*», *Foreign Affairs*, March/April 2005, pg 4

το συμφέρον για τη βιωσιμότητα του βρίσκεται στη Δύση⁹⁰. Ουσιαστικά, παρέχοντας κίνητρα για συνεργασία εξασθενεί η ανάγκη εξεύρεσης χρημάτων και στήριξης από μη κρατικούς δρώντες.

Ωστόσο, οι προσπάθειες προσέγγισης, δεν θα πρέπει να εμπεριέχουν αναφορές στην θρησκεία και στο πολιτικό σύστημα του Ιράν. Όπως ειπώθηκε, η όποια συνεργασία θα πρέπει να βασιστεί σε ισχυρά θεμέλια, που στην προκειμένη περίπτωση συνδέονται με το σεβασμό της ιστορίας και του πολιτισμού του Ιράν. Η όποια αλλαγή και μεταρρύθμιση στο ιρανικό κράτος θα συμβεί ως αποτέλεσμα εσωτερικών διεργασιών και όχι λόγω πίεσης από ξένες δυνάμεις. Επομένως η καθεστωτική αλλαγή δεν θα πρέπει να περικλείεται στους στρατηγικούς σχεδιασμούς των ΗΠΑ, αφού θα ιδωθεί ως δύναμη που θίγει την κυριαρχία και την ανεξαρτησία του Ιράν⁹¹.

Για το Ιράν, οι κυρώσεις λειτουργούν όταν είναι στοχευμένες και μεθοδικές⁹². Συγκεκριμένα, η μέθοδος της τιμωρίας θα πρέπει να αφορά σε συγκεκριμένες ομάδες οι οποίες στην ουσία κινούν τα νήματα της τρομοκρατίας και των πυρηνικών όπλων, όπως η Επαναστατική Φρουρά⁹³. Η συγκεκριμένη ομάδα αποτελεί ιδρυτικό μέλος της Hezbollah και ελέγχει τις πυρηνικές εγκαταστάσεις, μεγάλο τμήμα των συνόρων και επηρεάζει έντονα την κοινωνία μέσω ανάμειξης σε ΜΜΕ⁹⁴. Επομένως, η προώθηση κυρώσεων σε ομάδες που συνδέονται με την τρομοκρατία και όχι γενικευμένα σε όλο το λαό, πιθανό να είναι αποτελεσματικές, καθώς δεν θα προκαλούν, σε έντονο βαθμό, την ιρανική κοινωνία.

Ως μια άλλη πτυχή, οι περιορισμοί θα λειτουργήσουν αν προοδεύουν σταδιακά⁹⁵. Σε αυτό το επιχείρημα, βασική επιδίωξη είναι η σταδιακή αύξηση της ισχύος των κυρώσεων, ανάλογα με τη συμμόρφωση και την πρόοδο που σημειώνει το Ιράν. Ωστόσο, οι ΗΠΑ οφείλουν να αντιληφθούν ότι για την εγκατάλειψη του πυρηνικού προγράμματος, το Ιράν χρειάζεται πολλές εγγυήσεις, όσον αφορά τα

⁹⁰ Ibid.

⁹¹ Michael Ryan Kraig, «*Realistic Solutions for Resolving the Iranian Nuclear Crisis*», Policy Analysis Brief, The Stanley Foundation, April 2005, pg 2-3

⁹² Hayat Alvi, pg 102. Η προεδρία Obama ανήγγειλε την προώθηση κυρώσεων σε συγκεκριμένες ομάδες και επιχειρήσεις που εμπλέκονται σε παράνομες δραστηριότητες και αποτελεί μια προσπάθεια που αξίζει να ενισχυθεί.

⁹³ Mark Fitzpatrick, «*Assessing Iran's Nuclear Programme*», Survival, vol. 48, no. 3, Autumn 2006 pg. 8-12

⁹⁴ Ibid

⁹⁵ Kenneth M. Pollack, Daniel L. Byman, Martin Indyk, Suzanne Maloney, Michael E. O' Hanlon and Bruce Riedel, «*Which Way to Persia? Options for a new American Strategy Toward Iran*», The Saban Center of Middle East Policy at the Brookings Institution, analysis paper, no 20, June 2009 .pg 31-25

κέρδη που θα αποκοιμίσει⁹⁶. Μια τόσο ριζική αλλαγή συνεπάγεται μεταστροφή στη γενικότερη πολιτική και στρατηγική του Ιράν, συνεπώς δεν κρίνεται εύκολη η υιοθέτηση αυτής της επιλογής. Σε κάθε περίπτωση, τα σκληρά και απόλυτα μέτρα που έχουν τεθεί και που συνεχώς οξύνονται δεν κατευθύνουν προς τον επιθυμητό στόχο, ενώ αντίθετα δυσχεραίνουν την εξεύρεση συμβιβαστικής οδού.

Ωστόσο, η όποια προσπάθεια στρατιωτικής επέμβασης κρίνεται ως καταστροφική εξέλιξη για τις δύο πλευρές. Το Ιράν δεν διαθέτει ακόμα πυρηνικά, ωστόσο έχει ισχυρή πολεμική μηχανή, την οποία έχει χρησιμοποιήσει ενάντια στις ΗΠΑ κατά το παρελθόν και για την οποία είναι πολύ υπερήφανη. Ταυτόχρονα, οι σύμμαχοί της θεωρούνται υπολογίσιμη δύναμη, καθώς εκτός από τις συμβατικές μεθόδους κατέχουν και τους τρομοκρατικούς τρόπους επίθεσης⁹⁷. Πέραν των συνεπειών που θα βιώσουν οι ΗΠΑ, όμως, σημαντικές ευθύνες θα επωμιστούν και οι σύμμαχοί τους, όπως το Ισραήλ καθώς η πιθανότητα εξάπλωσης της διαμάχης δεν αποτελεί αβέβαιη εκδοχή⁹⁸.

Επιπρόσθετος ανασταλτικός παράγοντας για τους αμερικανικούς στόχους, αποτελεί το έλλειμμα στελέχωσης, που παρουσιάζεται, σε προσωπικό, εξειδικευμένο στα ιρανικά ζητήματα⁹⁹. Η συγκεκριμένη διαπίστωση κρίνεται βασική, καθώς η προώθηση αποτελεσματικών πολιτικών, προς μια χώρα, προϋποθέτει άριστη γνώση των ισχυρών και αδύναμων σημείων διαμόρφωσης και άσκησης πολιτικής της, ώστε να προωθούνται πιο στοχευμένες προσπάθειες συνεργασίας. Επομένως, εφόσον το Ιράν απασχολεί έντονα τα αμερικανικά επιτελεία, θα πρέπει να συνοδευτεί και από την απαραίτητη κατάρτιση, η οποία θα συμβάλει στην καλύτερη αντιμετώπιση του ισλαμικού κράτους.

Με γνώμονα την συγκεκριμένη άποψη, προτείνεται η αξιοποίηση Ιρανών ακαδημαϊκών ή νέων που έχουν λάβει πανεπιστημιακή μόρφωση σε σχετικά πεδία, στους αρμόδιους φορείς αμερικανικής πολιτικής. Σημαντικό τμήμα της ιρανικής νεολαίας έχει σπουδάσει σε αμερικανικά ή ευρωπαϊκά πανεπιστήμια και αναπόφευκτα έχει επηρεαστεί, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό, από τον δυτικό τρόπο σκέψης και ζωής, ενώ συγχρόνως δεν αποβάλλει την ταυτότητα της χώρας

⁹⁶ Kenneth Pollack and Ray Takeyh, «*Taking on Tehran*», *Foreign Affairs*, March/April 2005, pg 4

⁹⁷ Kenneth M. Pollack, Daniel L. Byman, Martin Indyk, Suzanne Maloney, Michael E. O' Hanlon and Bruce Riedel, pg 61-100

⁹⁸ Ibid pg 81

⁹⁹ Janne E. Nolan, «*Iran: The Struggle for Domestic Consensus*», Institute for the Study of Diplomacy Edmund A. Walsh School of Foreign Service, Georgetown University, *Diplomacy and Security in the 21st Century*, Working Group Report, No IV, June 2008 pg 5-6, 19-20

καταγωγής. Παράλληλα, οι Ιρανοί λόγιοι και ακαδημαϊκοί, επιθυμούν την ευημερία της χώρας τους, παραθέτοντας πραγματιστικές θέσεις, απαλλαγμένες από θρησκευτικό φανατισμό. Η στελέχωση αμερικανικών φορέων με Ιρανούς ειδικούς θα αποτελέσει την επιτομή της σχέσης των δύο κρατών καθώς θα σηματοδοτήσει την αρχή για την εδραίωση του κλίματος εμπιστοσύνης. Σαφώς, θα υπάρχουν αντιδράσεις από ακραίες φωνές, όμως στην ουσία η αξιοποίηση της ιρανικής γνώσης για ζητήματα που την αφορούν θα λειτουργήσει ως κινητήρια δύναμη για την αναθέρμανση των σχέσεων των δύο πλευρών.

Σε μια γενικότερη θεώρηση, η πολιτική των ΗΠΑ προς το Ιράν χρήζει ανανέωσης και επαναπροσδιορισμού. Η κυβέρνηση Obama προχώρησε σε κάποιες προσπάθειες προσέγγισης, χωρίς όμως να παρεκκλίνει κατά πολύ από την πεπατημένη των προκατόχων του. Η συνέχιση όμοιων πολιτικών δεν θα καταφέρει να πετύχει τους στόχους που έχουν θέσει οι ΗΠΑ στην περιοχή. Η προσπάθεια προσέγγισης και παροχής κινήτρων προς το Ιράν, ώστε να κατανοήσει τα οφέλη της συνεργασίας είναι βασικά για να επέλθουν ουσιαστικά αποτελέσματα. Ο ειλικρινής διάλογος μεταξύ ίσων συνομιλητών θα αποτελέσει τα θεμέλια για το σταδιακό χτίσιμο εμπιστοσύνης και εν συνεχεία το θετικό κλίμα θα δώσει έδαφος για συμφωνίες.

Συγχρόνως, σημαντική προϋπόθεση για την επιτυχία του εγχειρήματος αποτελεί η υπομονή, αφού απαιτείται χρόνος ώστε να πραγματοποιηθούν τα σωστά βήματα για να είναι ευνοϊκές οι συνθήκες συνεργασίας. Σε αντίθεση με τις βεβιασμένες κινήσεις των αμερικανικών κυβερνήσεων, η προσέγγιση θα προκύψει ως αποτέλεσμα αργών και σταθερών βημάτων, μέσα από συνομιλίες και διπλωματικές και πολιτικές επαφές, με στόχο την βελτίωση και όχι την οπισθοδρόμηση των προσπαθειών.

Συμπεράσματα

Όπως αναλύθηκε οι στρατηγικές που προσπάθησαν να εφαρμόσουν τα αμερικανικά πολιτικά επιτελεία δεν επέφεραν τα αναμενόμενα αποτελέσματα, αφού το Ιράν εξακολουθεί να απειλεί τη σταθερότητα της περιοχής. Επιπλέον, όπως μελετήθηκε, το Ιράν δεν αποτελεί ένα παράλογο κράτος, που λειτουργεί με γνώμονα την ιδεολογία και το ριζοσπαστικό χαρακτήρα του. Αντίθετα, η ιρανική κυβέρνηση, παρά τη θεοκρατική φύση της, βασίζεται σε λογικές πολιτικές με σκοπό την προάσπιση των εθνικών της συμφερόντων.

Η εθνική ανεξαρτησία θεωρείται το ανώτερο αγαθό και θεμελιώδες δικαίωμα μιας κρατικής οντότητας, στην οποία καμία άλλη δύναμη δεν επιτρέπεται να επέμβει. Η στάση των ΗΠΑ αποδεικνύει ακριβώς αυτή τη παραβίαση, αφού, τα αμερικανικά συμφέροντα έχουν τεθεί στην κορωνίδα των στρατηγικών σχεδιασμών, αγνοώντας την ιρανική πλευρά. Ακολουθώντας, το κλίμα καχυποψίας που καλλιεργήθηκε δεν έχει επιτρέψει την εγκαθίδρυση βιώσιμων λύσεων. Η έλλειψη εμπιστοσύνης, ως συνέπεια των μη αποδοτικών αμερικανικών πολιτικών, δεν ευνοεί την προάσπιση των ιδιαίτερων συμφερόντων των ΗΠΑ, ενώ αντίθετα η σχέση με το Ιράν βρίσκεται συνεχώς σε αδιέξοδο

Οι τακτικές αποκλεισμού και η απειλητική διάθεση των ΗΠΑ έστρεψαν το κλίμα εναντίον τους καθώς ελάχιστοι από τους επιδιωκόμενους στόχους εκπληρώθηκαν, ενώ το Ιράν αναδύεται όλο και πιο ραγδαία ως περιφερειακή δύναμη. Το Ιράν βασίζει την εξωτερική του πολιτική στο φόβο που εμπνέει στους αντιπάλους του, καθώς το κόστος της ενδεχόμενης χρήσης πυρηνικών κρίνεται ως ανυπολόγιστο. Επομένως, το παιχνίδι φαίνεται να διευθύνεται από το Ιράν ενώ οι ΗΠΑ βρίσκονται παγιδευμένοι στις απειλητικές, ή μη, διαθέσεις του αντιπάλου τους.

Η αμερικανική πλευρά οφείλει, ως υπερδύναμη, να ανταποκριθεί στις προκλήσεις της νέας εποχής, με πραγματικές λύσεις για την εξυπηρέτηση των ζωτικών συμφερόντων της στην περιοχή. Η τρομοκρατία και τα πυρηνικά όπλα δεν θα εξαφανιστούν εν μια νυκτί, αλλά απαιτείται χρόνος, προσπάθεια και υπομονή, αρετές που εξυπηρετούν τις ανάγκες της διπλωματίας, η οποία καθίσταται όλο και πιο αναγκαία. Ενδεχομένως, το Ιράν να μην παραιτηθεί από το πυρηνικό του πρόγραμμα, ωστόσο η αποκατάσταση των σχέσεων με τις ΗΠΑ είναι εφικτή, αρκεί να προωθηθούν σταδιακά βήματα που θα ευνοούν και τις δύο πλευρές. Τα

αποτελέσματα της συνεργασίας θα είναι αποδοτικά, εφ' όσον η δόμηση αμοιβαίας εμπιστοσύνης θα λειτουργήσει αποτρεπτικά για οποιαδήποτε πολεμική δράση.

Οι ΗΠΑ και το Ιράν αποτελούν τις βασικές δυνάμεις της περιοχής, οι οποίες διατηρούν, μέχρι στιγμής, τις ισορροπίες. Ο αρνητισμός που χαρακτηρίζει τους δύο παίκτες κρίνεται ως το σοβαρότερο διακύβευμα για τη σταθερότητα της Μέσης Ανατολής, καθώς η εχθρότητα ισχυροποιείται συνεχώς. Όπως διαπιστώνεται, οι συνθήκες έχουν ακμάσει για τις ΗΠΑ και το Ιράν, ώστε να προωθήσουν πραγματικές πολιτικές, που θα ωφελήσουν και τους δύο. Στην πολιτική σκηνή του Ιράν έχει κατανοηθεί η αναγκαιότητα για προσέγγιση της Δύσης, ώστε να επιτευχθεί η απαραίτητη ευημερία. Ομοίως, οι ΗΠΑ φαίνεται πως, έστω και με αργά βήματα, αντιλαμβάνονται ότι οι μη αποδοτικές πολιτικές αποτελούν ανασταλτικό παράγοντα για τα συμφέροντά τους και ο διάλογος παρουσιάζεται ως η βέλτιστη λύση. Ειδικά στην παρούσα περίοδο, που η Μέση Ανατολή βρίσκεται, για μια ακόμη φορά, σε αναβρασμό, η προσέγγιση των δύο πλευρών κρίνεται αναγκαία, ώστε να αποφευχθούν συγκρούσεις μεγαλύτερου βεληνεκούς.

Βιβλιογραφία

Ελληνική βιβλιογραφία

- Allison Graham, Philip Zelikow, « *Η κρίση της Κούβας, η ουσία της απόφασης*», πρόλογος Κ. Υφαντής, επίμετρο Π. Βαρβαρούσης, μετάφραση Ε. Ανδρίτσου και Τ. Πασχαλιώρη, επιμέλεια μετάφρασης Κ. Υφαντής, εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα 2006
- Μαίρη Μπόση, «*Ζητήματα Ασφάλειας στη Νέα Τάξη Πραγμάτων*», πρόλογος Γιάννης Πανούσης, εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα 1999

Ξένη βιβλιογραφία

- Alvi Hayat «*Bigger Carrots, Bigger Sticks: U.S. Policy Toward Iran*», at Alvi Hayat, Nikolas K. Gvosdev, «*Case study in Policy Making*», Naval War College, Newport, Rhodes island, 12th Edition
- Barzegar Kayhan, «*The Middle East and the 'new terrorism*», *Journal on Science and World Affairs*, Vol. 1, No. 2, 2005 113-114
- Bendor Jonathan and Thomas H. Hammond, «*Rethinking Allison's Models*», *The American Political Science Review*, Vol. 86, No. 2, Jun., 1992, pp. 301-322
- Berejikian Jeffrey D., «*A Cognitive Theory of Deterrence*», *Journal of Peace Research*, vol. 39, no. 2, pp. 165–183, Sage Publications, 2002
- Borooah Vani Kant, “*Rational Action Models in Political Science*”, University of Ulster and ICER, April 2002, www.icer.it/docs/wp2002/borooah20-02.pdf
- Böhnke Olaf, Charles King Mallory IV, «*Towards a New Transatlantic Strategy Towards Iran and its Nuclear Program*», Aspen Iran Program, The Aspen Institute Germany, Conference, Berlin June 2009, <http://aspeninstitute.de/en/publication/download/21/Towards+a+New+Transatlantic+Strategy+Towards+Iran+and+its+Nuclear+Program.pdf>
- Brzezinski Zbigniew, Robert M. Gates and Suzanne Maloney, «*Iran: Time for a new approach*», Report of an Independent Task Force Sponsored by the Council on Foreign Relations, 2004

- Bromund Ted R. and James Phillips, «*Containing a Nuclear Iran: Difficult, Costly, and Dangerous*», Backgrounder, published by Heritage Foundation, No. 2517, February 2011
- Brumberg Daniel, «*End of a Brief Affair? The United States and Iran*», Policy Brief, Carnegie Endowment of International Peace, March 2004
- Bueno de Mesquita Bruce, «Foreign Policy Analysis and Rational Choice Models», in Compedium Project, International Studies Association, June 2009,
http://www.isacomps.com/info/samples/foreignpolicyanalysisandrationalchoicemodels_sample.pdf
- Crane Keith, Andreas Goldthau, Michael Toman, Thomas Light, Stuart E. Johnson, Alireza Nader, Angel Rabasa, Harun Dogo, «*Imported Oil and US National Security*», RAND 2009, www.rand.org
- Clifton T., Dina Al- Sowayal, Carl Rhodes, «*United States Policy toward Iran: Can sanctions work?*», The James A. Baker III Institute for Public Policy, Rice University, April 1998
- Curtis H. Martin, «*Gauging Engagement: Obama's 'Open Hand' to North Korea and Iran*», paper presented at the annual meeting of the International Studies Association, Montreal, Canada, March 17-20, 2011
- Dustin Dehez, «*Iran: The Flaws of Containment*», The Begin-Sadat Center for Strategic Studies (BESA), Paper no. 123, November 2010
- Etzioni Amitai, «*Rational Actors: Neither Mad nor M.A.D.I: The Meanings of Rationality, Rogue States and Terrorists*», Defence and Security Analysis, vol. 26, no. 4, December 2010
- Echague Anna, «*Change or continuity? US Policy Towards the Middle East and its implications for EU policy*», FRIDE, Working Paper 95, March 2010
- Fields Jeffrey, «*Engage, Isolate, or Attack: Explaining U.S. Foreign Policy toward Rogue States*», Dissertation Proposal, School of International Relations University of Southern California, http://www-scf.usc.edu/~jrfields/fields_dissertation_prospectus.pdf
- Fitzgibbon Jacqueline, «*The voyage from the 'island of stability' to the 'axis of evil', Attitudes shaping US foreign policy on Iran and their affect on the Iranian Revolution of 1979, the hostage crisis and subsequent US-Iranian*

relations», School of History, University College Cork, Submitted October 2010

- Fitzpatrick Mark, «*Assessing Iran's Nuclear Programme*», *Survival*, vol. 48, no. 3, Autumn 2006
- Fitzpatrick Mark, «*The World after Proliferation, Deterrence and Disarmament if the Nuclear Taboo is Broken*», in collaboration with the Atomic Energy Commission (CEA), Security Studies Center Spring 2009, www.ifri.org
- Garfinkle Adam, «*Redefining US Interests in Middle East*», *Middle East Papers*, October 2008, No 4, published by Middle East Strategy at Harvard
- Hanna John N., «*The Nuclearization of Iran: Motivations, Intention and America's responses*», Video Teleconference: Ramstein, Germany, Falls Church, VA & Blacksburg, VA, December 14, 2001, http://scholar.lib.vt.edu/theses/available/etd-01112002-105333/unrestricted/Hanna_thesis.pdf
- Hynek Nikola, «*Continuity and Change in the US Foreign and Security Policy with the Accession of President Obama*», *IIR Policy Papers*, publisher IIR, Praha, Czech Republic
- Hemmer Christopher, «*Responding to Nuclear Iran*», the US Army War College Quarterly Parameters, Autumn 2007
- Jordet Nils, Ph.D. Candidate, «*Explaining the long-term hostility between the United States and Iran: a Historical, Theoretical and Methodological Framework*», The Fletcher School of Law and Diplomacy, Tufts University, <http://www.nato.int/acad/fellow/98-00/jordet.pdf>
- Kagan Donald, Gary Schmitt, Thomas Donnelly, «*Rebuilding America's Defenses. Strategy, Forces and Recourses for a Century*», A Report of the Project of the New American Century, September 2000, <http://www.newamericancentury.org/RebuildingAmericasDefenses.pdf>
- Kenneth Katzman, «*Iran: U.S. Concerns and Policy Responses*», Congressional Research Service, June 22 2009, <http://www.usembassy.it/pdf/other/RL32048.pdf>

- Krauthammer Charles, «*Democratic Realism: An American Foreign Policy for a Unipolar World*», The AEI Press, Washington 2004, http://www.aei.org/docLib/20040227_book755text.pdf
- Kyl Jon, «*Iran and North Korea: U.S. Policy toward the “Axle of Evil*», August 22 2005, <http://rpc.senate.gov/releases/2003/FOREIGN082503.pdf>
- Kraig Michael Ryan, «*Realistic Solutions for Resolving the Iranian Nuclear Crisis*», Policy Analysis Brief, The Stanley Foundation, April 2005
- Kemp Geoffrey, Michael Eisenstadt, Farideh Farhi, Nasser Hadian, «*Iran’s Bomb: American and Iranian Perspectives*», The Nixon Center, March 2004
- Leverett Flynt and Hillary Mann Leverett, «*The United States, Iran and the Middle East’s New “Cold War”*», The International Spectator, vol. 45, no. 1, Istituto Affari Internazionali, March 2010
- Leverett Flynt, «*Dealing with Tehran: Assessing U.S. Diplomatic Options toward Iran*», A Century Foundation Report, The Century Foundation 2006, http://tcf.org/publications/pdfs/pb595/leverett_diplomatic.pdf
- Maj Mark G. Weins, «*U.S. Policy Towards an Emerging Iranian-Shia Hegemon*», Army National Guard, School of Advanced Military Studies, United States Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth, Kansas, Summer 2006
- Maj. Jerry L. Marz, «*Dual Containment: US Policy in the Persian Gulf and Recommendation for the Future*», a Research paper presented to The Research Department Air Command and Staff College, March 1997
- Maloney Suzanne, «*US. Policy Towards Iran: Missed Opportunities and Paths Forward*», The Fletcher Forum of World Affairs, Vol. 32, no 2, Summer 2008
- Milani Abbas, «*U.S. Foreign Policy and the Future of Democracy in Iran*», The Washington Quarterly, vol. 28, no 3, Summer 2005
- Mahdi Mohammad Nia, PhD, «*A Holistic Constructivist Approach to Iran's Foreign Policy*», International Journal of Business and Social Science, vol. 2, no. 4, March 2011
- Mostashari Ali, «*Iran: Rogue State?*», MIT, The Audit of Conventional Wisdom, September 2005

- Myers Harry L., Commander, USNR, «*The US Policy of Dual Containment toward Iran and Iraq in theory and Practice*», A Research Report Submitted to the Faculty, In Partial Fulfilment of the Curriculum Requirements, Advisor: Dr. William L. Dowdy, Maxwell Air Force Base, Alabama, Air War College, April 1997
- Nolan Janne E., «*Iran: The Struggle for Domestic Consensus*», Institute for the Study of Diplomacy Edmund A. Walsh School of Foreign Service, Georgetown University, Diplomacy and Security in the 21st Century, Working Group Report, no IV, June 2008
- Ondrejcsak Robert, Tomas Valasek, «*American Foreign and Security Policy under Barack Obama: change and continuity*», <http://cenaa.org/wp/wp-content/uploads/2009/11/USA-Panorama-20091.doc>
- Oneal John R., «*The Rationality of Decision Making during International Crises*», Polity, vol. 20, no. 4., Summer, 1988
- Pollack Kenneth and Ray Takeyh, «*Taking on Tehran*», Foreign Affairs, March/April 2005
- Pollack Kenneth M., Daniel L. Byman, Martin Indyk, Suzanne Maloney, Michael E. O' Hanlon and Bruce Riedel, «*Which Way to Persia? Options for a new American Strategy Toward Iran*», The Saban Center of Middle East Policy at the Brookings Institution, analysis paper, no 20, June 2009
- Posen Barry R., «*We Can Live With A Nuclear Iran*», MIT, The Audit of Conventional Wisdom, March 2006
- Quosh Constanze, «*American Foreign Policy towards Iran: Between Values and Interests or Beyond?*», Series:[IFSH Hamburger Beiträge, issue 148, Publisher IFSH, Hamburg, Germany, 2007](#)
- Rosen Stephan Peter, «*After Proliferation*», Foreign Affairs, vol 85, issue 5 September 2006
- Sharp Travis, «*U.S. Policy Towards Iran in the Obama Era*», ISPI, Policy Brief, no. 145, June 2009
- Simakovsky Mark, Edmund A. Walsh, «*Reassessing Regime Change: U.S. National Security Strategy towards Iran*», IPS, Journal of International Policy Solutions, vol. 3, Spring 2005

- Strain Frederick R., «*Discerning Iran's Nuclear Strategy: an Examination of Motivations, Strategic Culture and Rationality*», Air War College, April 1996
- Takeyh Ray, «*Iran Builds the Bomb*», *Survival*, vol. 46, no. 4, winter 2004–05
- Thayer Bradley A., «*The Pax Americana and the Middle East: U.S. Grand Strategic Interests in the Region After September 11*», The Begin-Sadat Center for Strategic Studies Bar-Ilan University, Mideast Security and Policy Studies No. 56, December 2003
- Zagare Frank C., «*Rationality and Deterrence*», *World Politics*, vol. 4, No. 2, January 1990
- Zagare Frank C., D. Marc Kilgour, «*Perfect Deterrence*», *American Political Science Review*, vol.96, issue 03, Cambridge University Press, November 2002
- Zanini Michele, «*Middle Eastern Terrorism Network*», *Studies in Conflict and Terrorism*, vol. 22, Taylor and Francis, April 1999

Διαδικτυακές πηγές

- <http://www.unic-ir.org/directory/e-unodc.pdf>
- <http://www.unodc.org/iran/en/index.html>